

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελένη Καραντζόλα · Καλλιόπη Κύρδη · Θεοδώρα Τσιαγκάνη · Τατιάνα Σπανέλλη
Κούλα Πανάγου · Ελένη Πασχαλίδου · Ανεζούλα Τσίμπικα · Ειρήνη Βοκοτοπούλου

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

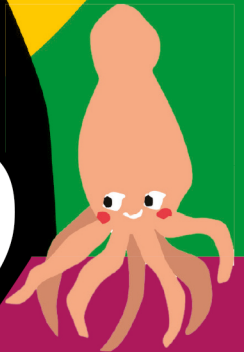
η γλώσσα μας

Α΄ δημοτικού

Βιβλίο
μαθητή /
μαθήτριας

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

2.

Η γλώσσα μας
Α΄ Δημοτικού
ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Βιβλίο μαθητή / μαθήτριας

Β΄ τεύχος

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια / Αξιολογήτρια

Αλεξανδρή Αικατερίνη

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Αξιολογήτρια

Πρίντζη Άννα

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Χρυσού Σχουρώ

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Γκίνογλου Πέτρος

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρική Εμπειρογνώμονας

Πάλμου Λαμπρινή

Διπλωματούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών

Υπεύθυνος του μαθήματος/γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης

Αθανάσιος Γιαννίκας, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ

Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη Διδακτικών Βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ελένη Καραντζόλα • Καλλιόπη Κύρδη • Θεοδώρα Τσιαγκάνη • Τατιάνα Σπανέλλη
Κούλα Πανάγου • Ελένη Πασχαλίδου • Ανεζούλα Τσίμπικα • Ειρήνη Βοκοτοπούλου

Η γλώσσα μας
Α΄ Δημοτικού
ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Βιβλίο μαθητή / μαθήτριας

Β΄ τεύχος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η γλώσσα μας | Α΄ Δημοτικού | Β΄ τεύχος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ **Ελένη Καραντζόλα**, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου,
Επιστημονική υπεύθυνη
Καλλιόπη Κύρδη, Εκπαιδευτικός
Θεοδώρα Τσιαγκάνη, Σύμβουλος Εκπαίδευσης, Δρ Παιδικής
Λογοτεχνίας
Τατιάνα Σπανέλλη, Εκπαιδευτικός
Κούλα Πανάγου, Εκπαιδευτικός
Ελένη Πασχαλίδου, Σύμβουλος Εκπαίδευσης, Δρ Παιδικής
Λογοτεχνίας
Ανεζούλα Τσίμπικα, Εκπαιδευτικός
Ειρήνη Βοκοτοπούλου, Κοινωνιολόγος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ - **Ευαγγελία Γουτιάνου**, Εικονογράφος - Γραφίστρια
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ **Ευαγγελία Γουτιάνου**, Εικονογράφος - Γραφίστρια

ΑΝΑΠΤΥΞΗ **Χρήστος Καραντζόλας**, Σχεδιαστής Ψηφιακών Εφαρμογών
ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ **Στέφανος Γιασιράνης**, Εκπαιδευτικός, Δρ Παιδαγωγικής

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ **Σταυρούλα Αντωνοπούλου**, Εκπαιδευτικός, Δρ Γλωσσολογίας
ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΩΝ **Δημήτρης Σεμιτέκολο**, Γραφίστας - Σχεδιαστής Ιστοσελίδων

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ - **Ελένη Καραντζόλα**, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΤΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Αναπτύσσουμε τις δεξιότητές μας

Κατανοούμε προφορικά κείμενα		Παράγουμε προφορικό λόγο	
Διαβάζουμε μαζί στην τάξη		Διαβάζουμε ο καθένας χωριστά	
Κατανοούμε γραπτά κείμενα		Γράφουμε κείμενα	
Εντοπίζουμε και κυκλώνουμε			

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας και ανακαλύπτουμε πώς λειτουργεί η γλώσσα

Μαθαίνουμε νέες λέξεις		Μαθαίνουμε να γράφουμε σωστά	
Ανακαλύπτουμε «μυστικά» της γλώσσας		Θυμόμαστε «μυστικά» της γλώσσας που μάθαμε	

Εργαζόμαστε μαζί στην τάξη

Συζητάμε στην τάξη		Διαβάζουμε ολόκληρα βιβλία	
Χωριζόμαστε σε ομάδες		Δουλεύουμε στον ρυθμό μας	
Παρατηρούμε την εικόνα		Παρακολουθούμε βίντεο	
Σκεφτόμαστε τι μάθαμε			

Θα μας βοηθήσουν και αυτά....

Παρατηρούμε τον βαθμό δυσκολίας των ερωτήσεων	
---	---

Στην ενότητα αυτή:

Κειμενικοί τύποι,
πολυτροπικότητα

Ακούμε, βλέπουμε,
διαβάζουμε

4. Αι αι, ΜΠ μπ, ΝΤ ντ, ΓΚ γκ-γγ, ΑΥ αυ, ΕΥ ευ, Τσ τσ, ΤΖ τζ

[σελ. 9-26]

• Ρητή διδασκαλία των δίψηφων της Ενότητας

- Αφήγηση
- Ποιήματα
- Λαϊκές παραδόσεις, μύθοι
- Αινίγματα

- Μυθολογικές αφηγήσεις και παραδόσεις για δέντρα, τη γη και τον ουρανό
- Αφηγήσεις και ποιήματα για όνειρα, έναν αχινό, έναν τζίτζικα, ένα ελεφαντάκι, έναν πύραυλο - παιχνίδι
- Επιλογή απαντήσεων βάσει της κατανόησης των κειμένων

5. Μπορούμε να πάμε πίσω στον χρόνο;

[σελ. 27-42]

- Συζητάμε για ζώα, ανθρώπους και πράγματα που υπήρχαν πολύ παλιά
- Διαβάζουμε για δεινόσαυρους, μακρινά ταξίδια και ιστοφόρα
- Γράφουμε κείμενα που περιγράφουν ζώα και καράβια

- Περιγραφή
- Άρθρο εφημερίδας
- Αφίσα
- Ποίημα
- Οδηγίες κατασκευής
- Λίστα
- Ημερολόγιο

- Πληροφορικά κείμενα για καράβια, δεινόσαυρους, την Υπατία
- Άρθρο εφημερίδας και αφίσα για δεινοσαύρους
- Ημερολόγιο πλοίου
- Μυθολογικές αφηγήσεις για τον Ποσειδώνα και τα μήλα των Εσπερίδων

6. Τι μπορούμε να ανακαλύψουμε σήμερα;

[σελ. 43-58]

- Συζητάμε για πουλιά, παιχνίδια με μπάλα και το αλάτι
- Διαβάζουμε για τη ζωή των πουλιών και ιστορίες του αλατιού
- Γράφουμε κανόνες για ομαδικά παιχνίδια

- Αφήγηση
- Περιγραφή
- Άρθρο από ηλεκτρονική πηγή
- Κανόνες παιχνιδιών
- Πρόσκληση
- Οδηγίες κατασκευής

- Αφηγηματικά, περιγραφικά, λογοτεχνικά κείμενα για πουλιά και παιχνίδια με μπάλα
- Λαϊκό παραμύθι, παροιμιώδεις φράσεις, πληροφοριακό κείμενο για το αλάτι

7. Πώς φτιάχνουμε το μέλλον;

[σελ. 59-76]

- Συζητάμε για το μέλλον και πώς θα ζούμε καλύτερα μαζί
- Διαβάζουμε για το νερό και την έλλειψή του
- Γράφουμε τις ιδέες μας για σπίτια

- Αφήγηση
- Περιγραφή
- Ποίημα
- Κείμενα από ηλεκτρονικές πηγές
- Αφίσες καμπάνιας
- Φωτογραφίες
- Πληροφορικά κείμενα

- Ποίημα, λογοτεχνικό απόσπασμα, πληροφοριακό κείμενο για το νερό
- Λογοτεχνικό κείμενο και δραστηριότητα για τη συνύπαρξη
- Λογοτεχνικό απόσπασμα, πληροφοριακά κείμενα για κατοικίες στο μέλλον
- Διασκευή επιστημονικού άρθρου

Συζητάμε, γράφουμε, συνθέτουμε

Ανακαλύπτουμε πώς λειτουργεί η γλώσσα

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας

Διαβάζουμε ολόκληρα βιβλία

- Συζήτηση με αφορμή τα κείμενα
- Εξάσκηση στα δίψηφα
- Σωστή τοποθέτηση γραμμάτων σε λέξεις με αναγραμματισμό
- Παραγωγή προτάσεων και σύντομων ιστοριών

- Αναγνώριση και εντοπισμός διψήφων
- Σύνθεση λέξεων
- Διάκριση δίψηφων και συμπλεγμάτων σε λέξεις
- 1ο πρόσωπο ενικού – πληθυντικού σε *-ομαι, -όμαστε*

- Λέξεις με τα δίψηφα της Ενότητας
- Σύνθετες λέξεις
- το παιδί: οικογένεια λέξεων
- Κρυπτόλεξο

- Το λογοτεχνικό βιβλίο που προτείνεται
- Άλλα βιβλία που στους τίτλους έχουν δίψηφα της Ενότητας

- Ημερολόγιο
- Γεγονότα σε χρονολογική σειρά
- Περιγραφικά κείμενα για δεινόσαυρους και καράβια
- Σύνταξη λίστας

- Αρσενικά σε *-ας, -ης*
- Ουδέτερα σε *-ο, -ι*
- Ερωτηματικές λέξεις
- *έχω* (ενεστώτας)
- Χρήση τελείας και ερωτηματικού
- Χρήση επιθέτων

- Λεξιλόγιο για δεινόσαυρους, καράβια, ταξίδια και πλανήτες
- Σύνθετες λέξεις γύρω από τους δεινόσαυρους
- Επίθετα για καράβια

- Το λογοτεχνικό βιβλίο που προτείνεται
- Άλλα βιβλία σχετικά με τη θεματολογία της Ενότητας

- Τοποθέτηση σε χρονολογική σειρά
- Αναδίγηση ιστορίας με εικόνες
- Κανόνες παιχνιδιών
- Λεζάντες
- Αινίγματα
- Πρόσκληση

- Αρσενικά σε *-ος -ης*
- Θηλυκά σε *-α, -ή*
- *είμαι* (ενεστώτας)
- Τύποι ενεστώτα
- Εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας στο παρόν
- Προσωπικές αντωνυμίες

- Λέξεις γύρω από τα πτηνά
- Παροιμιώδεις φράσεις σχετικές με το αλάτι
- Διαισθητική αναγνώριση σύνθετων λέξεων

- Το λογοτεχνικό βιβλίο που προτείνεται (εικονοβιβλίο)
- Άλλα βιβλία σχετικά με τη θεματολογία της Ενότητας

- Σύνθεση αφίσας για την εξοικονόμηση νερού
- Στοιχεία της ιδιότητας του πολίτη
- Περιγραφή φωτογραφιών

- Ερωτηματικές και θαυμαστικές προτάσεις
- Διαισθητική προσέγγιση της χρήσης επιθέτων
- Εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας στο μέλλον
- Τοποθέτηση λέξεων σε νοηματική σειρά

- Λέξεις γύρω από το νερό, τη συνύπαρξη, τα διαπλανητικά ταξίδια
- Υποκοριστικά και μεγεθυντικά
- Υπερωνυμία και υπωνυμία

- Το λογοτεχνικό βιβλίο που προτείνεται
- Άλλα βιβλία σχετικά με τη θεματολογία της Ενότητας

4.1

Αίνιγμα χωρίς λύση; σελ. 8

Αι αι

4.1

Μπάλα, τραμπάλα σελ. 12

Μπ μπ

4.1

Ταξιδεύουν τα δέντρα; σελ. 14

Ντ ντ

4.2

Σαλιγκάρι και φεγγάρι σελ. 16

Γκ γκ
γγ

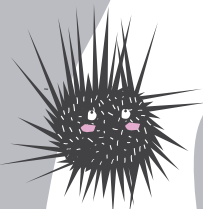
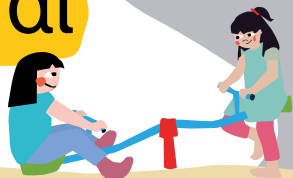
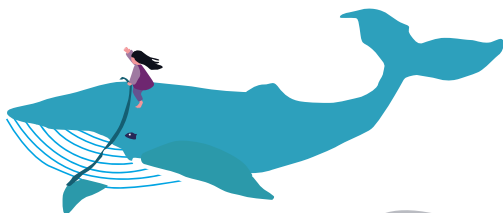
4.2

Ο πύραυλός μας εκτοξεύεται σελ. 18

ΑΥ αυ

4.2

ΕΥ ευ

Αι αι

Αίνιγμα χωρίς λύση;

Διαβάζουμε μαζί.

Πολλές φορές φαντάζομαι ότι ταξιδεύω παρέα με μια φάλαινα στον απέραντο ωκεανό. Ακόμα κι όταν κοιμάμαι, ονειρεύομαι το ταξίδι για την άκρη του κόσμου. Μια νύχτα είδα στο όνειρό μου ένα παιδί. Κρατούσε μια σαίτα.

Το παιδί χαμογέλασε και μου είπε:

— Θα σου δείξω τον δρόμο για την άκρη του κόσμου, αν απαντήσεις σωστά σε αυτό το **αίνιγμα**: «Όταν βλέπω δεν το βλέπω, και το βλέπω όταν δε βλέπω». Τι είναι; Όμως τότε ξύπνησα.

Πότε γράφουμε αι-αι
και αϊ-αϊ-αϊ

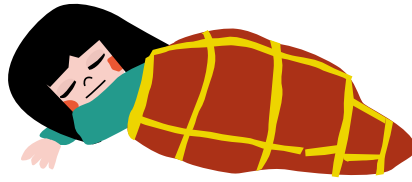
1. Βάζουμε X στο κουτάκι με τη σωστή απάντηση.

Ποιος θα δείξει τον δρόμο για την άκρη του κόσμου;

- ο Πινόκιο
 ένα παιδί
 ο ιππότης Ίαν

Όταν βλέπω δεν το βλέπω, και το βλέπω, όταν δε βλέπω. Τι είναι;

- ο ήλιος
 το όνειρο
 ο ίσκιος

2. Συζητάμε στην τάξη ένα όνειρο που θα θέλαμε να γίνει πραγματικότητα.

3. Όταν ξυπνάω τι κάνω; Συμπληρώνουμε το **αι** και διαβάζουμε.

Σηκώνομ___ από το κρεβάτι.

Πλένομ___.

Χτενίζομ___.

Ντύνομαι.

4. Διαβάζουμε.

Στο όνειρό μου ταξίδεψα στον ωκεανό παρέα με τη φάλαινα και το παιδί με τη σαίτα. Φτάσαμε στην άκρη του κόσμου. Και τι να δούμε; Ένα βουνό από παγωτό! Ανεβαίνω κατεβαίνω, το παιχνίδι δε χορταίνω. Τι νόστιμο όνειρο!

Αι

Μπ

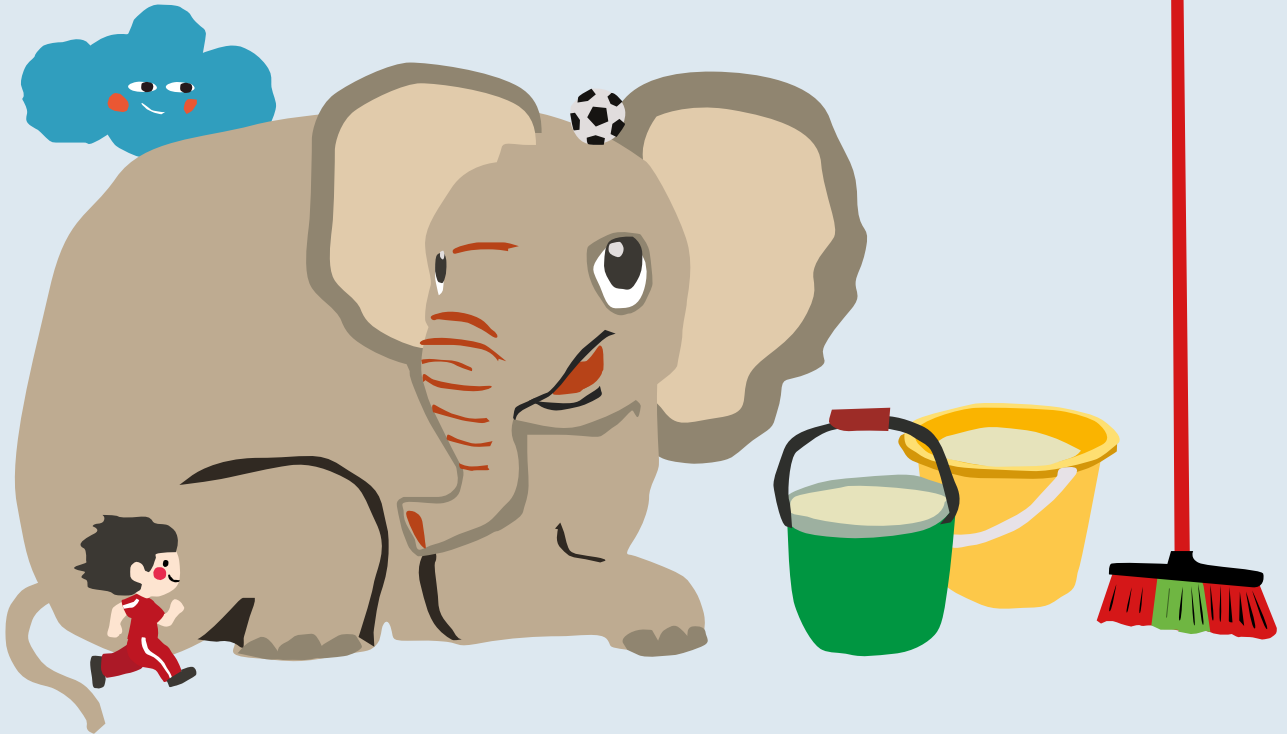
Ντ

Αναγνωρίζουμε
λαϊκά παιχνίδια

ΜΠ ΜΠ

Μπάλα, τραμπάλα

Διαβάζουμε μαζί.

Έχω ένα μικράκι ελεφαντάκι
τετρακόσια είκοσι κιλά.
Τρώει επτά κασόνια μακαρόνια
κι όλο κάνει τούμπες και γελά.

Όταν ανεβαίνει στην τραμπάλα,
με πετάει ψηλά στον ουρανό.
Κι όποτε βουτάει στην πισίνα
φεύγει από μέσα το νερό.

Έχω ένα μικράκι ελεφαντάκι
τετρακόσια είκοσι κιλά.
Πίνει επτά κουβάδες λεμονάδες
κι όλο κάνει τούμπες και γελά.

Παίζουμε τ' απόγευμα στον κήπο
τρέξιμο και **μπάλα** και κρυφτό.
Κι ύστερα στο μπάνιο μού πετάει
με την προβοσκίδα το νερό.

Έχω ένα μικράκι ελεφαντάκι
τετρακόσια είκοσι κιλά.
Θέλει κόπο, μα θα βρω τον τρόπο,
να το πάρω κάποτε αγκαλιά!

Στίχοι: Γιώργος Χατζηπιερής,
«Ελεφαντάκι»

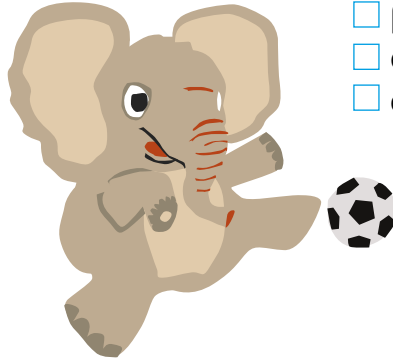
Ακούμε το τραγούδι από τον ψηφιακό
δίσκο *Ο τεμπέλης δράκος*
και άλλες ιστορίες.

1. Βάζουμε X στο κουτάκι με τη σωστή απάντηση.

Το ελεφαντάκι όλο κάνει...
και γελά.

- ζαβολιές
- τούμπες
- αστεία

Είναι δύσκολο να πάρει κάποιος
το ελεφαντάκι ...

- βόλτα
- αγκαλιά
- στο σχολείο

Εντοπίζουμε λέξεις
με ΜΠ στο ποίημα

2. Ποια είναι τα παιχνίδια με τα οποία παίζει το ελεφαντάκι;
Κυκλώνουμε τις λέξεις που έχουν ΜΠ και το μαθαίνουμε.

το μπαλόνι

η τραμπάλα

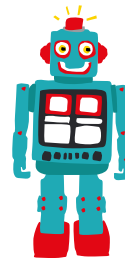
το πατίνι

η μπάλα

η σβούρα

το ρομπότ

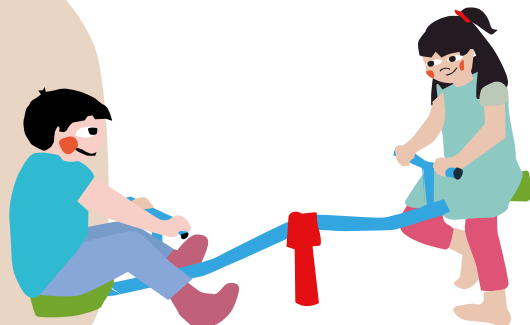

3. Συζητάμε στην τάξη για τα παιχνίδια που μας αρέσει να παίζουμε.

4. Διαβάζουμε.

Τα αγαπημένα μου παιχνίδια;
Τρέξιμο, μπάλα και κρυφτό.
Ανεβαίνω στην τραμπάλα
και πάω ψηλά στον ουρανό.
Κι όποτε βουτάω στην πισίνα,
κάνω τρεις τούμπες και γελώ.

Αι

Μπ

Ντ

Ντ ντ

Ταξιδεύουν τα δέντρα;

Διαβάζουμε μαζί.

Τα δέντρα ταξιδεύουν;

Ένα **δέντρο** ταξιδεύει με τους σπόρους του, που πέφτουν στη γη. Πολλές φορές τους παίρνει ο αέρας μακριά. Οι σπόροι ταξιδεύουν πετώντας. Όταν ο αέρας σταματά, κάθονται όπου βρεθούν. Μερικοί από αυτούς φυτρώνουν.

Τα δέντρα κουβεντιάζουν; Άκου τι λέει μια ινδιάνικη ιστορία:

«Ξέρεις ότι τα δέντρα μιλούν;
Ναι, μιλούν.
Μιλούν το ένα στο άλλο,
μιλούν και σε σένα,
αν μείνεις και τα ακούσεις με προσοχή.
Έχω μάθει πολλά από τα δέντρα,
άλλοτε κάτι για τον καιρό
και άλλοτε κάτι για τα ζώα.»

1. Βάζουμε X στο κουτάκι με τη σωστή απάντηση.

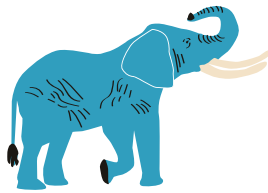
Οι σπόροι των δέντρων...	
φυτρώνουν όλοι και γίνονται δέντρα.	
φυτρώνουν μερικές φορές και γίνονται δέντρα.	
δε φυτρώνουν ποτέ.	

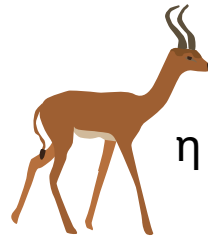
2. Ποια από τα ζώα ζουν σε μέρη με δέντρα;
Κυκλώνουμε τις λέξεις που έχουν **VT** και το μαθαίνουμε.

το ποντίκι

ο ελέφαντας

η αντιλόπη

το λιοντάρι

η φώκια

το δελφίνι

3. Συζητάμε στην τάξη τι θα θέλαμε να φυτέψουμε
στην αυλή του σχολείου μας.

Αι

Μπ

Ντ

4. Τώρα, μπορούμε πια να διαβάσουμε
ολόκληρη την ινδιάνικη ιστορία.
Ας το προσπαθήσουμε!

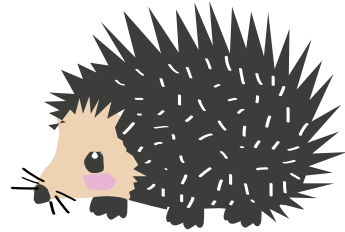
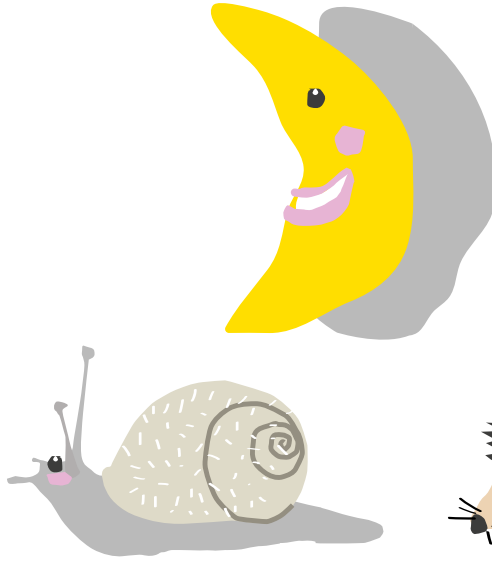
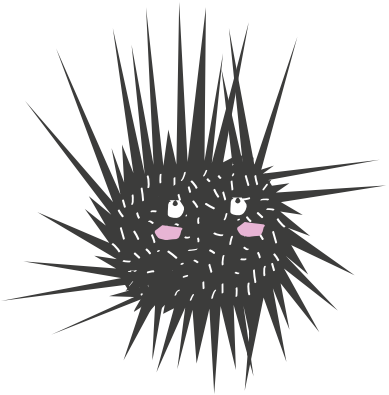
Ασυνήθιστα δέντρα

Γκ γκ

Σαλιγκάρι και φεγγάρι

γγ

Διαβάζουμε μαζί.

Μια νύχτα ένας αχινός βρέθηκε έξω από τη θάλασσα.

Συνάντησε ένα γκρίζο **σαλιγκάρι** και το ρώτησε:

— Μήπως είσαι από την οικογένειά μου;

— Είμαι στρογγυλό σαν κι εσένα, αλλά δεν έχω αγκάθια. Ρώτα την αγκινάρα.

Μια και δυο, πάει ο αχινός στην αγκινάρα.

— Δεν είμαστε οικογένεια, του είπε εκείνη. Έχω αγκάθια, αλλά είμαι ψηλή και πράσινη. Να πας στον σκαντζόχοιρο. Έχει αγκάθια και, όταν φοβάται, γίνεται στρογγυλός σαν κι εσένα.

Μια και δυο, ο αχινός πάει στον σκαντζόχοιρο.

— Δεν είμαστε οικογένεια, του λέει ο σκαντζόχοιρος.

Εσύ ζεις στη θάλασσα κι εγώ στη στεριά. Για να γυρίσεις στο σπίτι σου, στη θάλασσα, ακολούθησε τον δρόμο που σου δείχνει το **φεγγάρι**.

4.2

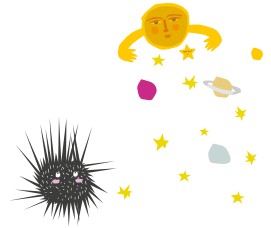
1. Βάζουμε X στο κουτάκι με τη σωστή απάντηση.

Ο αχινός ήθελε να βρει:

- το φεγγάρι
- το σαλιγκάρι
- την οικογένειά του

Για να βρει το σπίτι του, ο αχινός θα ακολουθήσει:

- το σαλιγκάρι
- το φως του φεγγαριού
- τον σκαντζόχοιρο

2. Ποια είναι τα ζώα και τα πράγματα που είδε ο αχινός στον δρόμο για το σπίτι του; Για να το μάθουμε, κυκλώνουμε τις λέξεις που έχουν **γγ** και **γκ**.

το σφουγγάρι

ο πιγκουίνος

το μαντίλι

η άγκυρα

το μυρμήγκι

το αγγούρι

το αγκίστρι

το ποντίκι

3. Συζητάμε στην τάξη πώς θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε τον αχινό να βρει το σπίτι του.

4. Διαβάζουμε.

Μια νύχτα ένας αχινός έχασε τον δρόμο του και βρέθηκε έξω από τη θάλασσα, μακριά από την οικογένειά του. Ρώτησε ένα σαλιγκάρι:
— Μήπως είδες κι άλλους σαν και μένα;
— Με αγκάθια; Εκεί κάτω είναι μια αγκινάρα.
Αυτή έχει αγκάθια.

Γκ γγ

Αυ

Ευ

γκ ή γγ;

Αυ αυ

Ο πύραυλός μας εκτοξεύεται

Ευ ευ

Διαβάζουμε μαζί.

Αν γίνω **αστροναύτης** και ανέβω σε έναν πύραυλο, θα μπορέσω να φτάσω στο φεγγάρι; Θα δω από εκεί ψηλά την άκρη του κόσμου;

Άραγε πώς πετάει ένας **πύραυλος**; Στο βιβλίο γράφει ότι «Ένας πύραυλος για να κινηθεί χρειάζεται πολλά καύσιμα».

Διάβασα ακόμα ότι «Ο πύραυλος εκτοξεύεται, όταν τα αέρια από το καύσιμο βγαίνουν γρήγορα προς τα έξω». Το βιβλίο έχει και οδηγίες για την κατασκευή ενός μικρού πυραύλου.

Τη **Δευτέρα** το απόγευμα αρχίσαμε να κατασκευάζουμε τον δικό μας πύραυλο. Οι οδηγίες ήταν εύκολες.

Την **Παρασκευή** ο πύραυλός μας εκτοξεύτηκε.

Πέταξε σε μια ευθεία προς τον ουρανό.

Έφτασε μέχρι το πεύκο της αυλής μας.

Πόσο ευτυχισμένη ήταν όλη η παρέα!

Με έναν πύραυλο
στο φεγγάρι

4.2

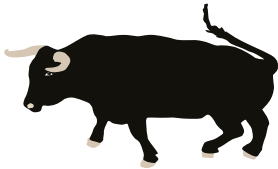

1. Βάζουμε X στο κατάλληλο κουτάκι για να συμπληρώσουμε σωστά την πρόταση.

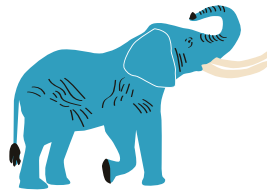
Για να κινηθεί ο πύραυλος,	Όταν το καύσιμο βγαίνει προς τα έξω,
δε χρειάζεται καύσιμα.	ο πύραυλος εκτοξεύεται.
χρειάζεται πολλά καύσιμα.	ο πύραυλος μένει ακίνητος.
χρειάζεται λίγα καύσιμα.	ο πύραυλος καταστρέφεται.

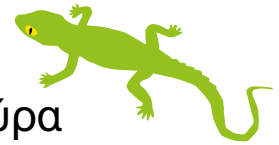
2. Ποιοι άλλοι θέλουν να ταξιδέψουν με τον πύραυλο; Κυκλώνουμε τις λέξεις που έχουν **αυ** και διαβάζουμε.

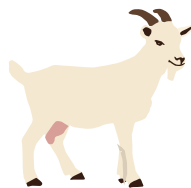
ο ταύρος

ο ελέφαντας

η σαύρα

η κατσίκα

ο γαύρος

ο ναύτης

3. Πότε θα ασχοληθούν τα παιδιά με τον πύραυλο; Κυκλώνουμε τις μέρες που έχουν **ευ**, τις γράφουμε και διαβάζουμε.

Δευτέρα

Τρίτη

Τετάρτη

Πέμπτη

Παρασκευή

Σάββατο

Κυριακή

Τα παιδιά θα ασχοληθούν τη _____

και την _____ .

Γκ γγ

Αυ = $\begin{matrix} \alpha\beta \\ \alpha\phi \end{matrix}$

Ευ = $\begin{matrix} \epsilon\beta \\ \epsilon\phi \end{matrix}$

4. Υπάρχουν πράγματα στο σχολείο που έχουν **αυ** και **ευ**; Χωριζόμαστε σε ομάδες, τα εντοπίζουμε και τα παρουσιάζουμε.

5. Τώρα, μπορούμε να διαβάσουμε και τα δύο κείμενα της σελίδας 18.

Τσ τσ

Από το κουκούτσι στο δάσος

Διαβάζουμε μαζί.

Κάποτε πειρατές βγήκαν σε μια παραλία στην Κρήτη. Η παραλία ήταν αμμουδερή, χωρίς βότσαλα. Έβγαλαν τα παπούτσια τους και ξάπλωσαν στην άμμο. Πεινούσαν πολύ. Έφεραν από το καράβι ένα μεγάλο τσουκάλι και ένα τσεκούρι, αλλά δε βρήκαν πουθενά κούτσουρα, ούτε καν μικρά ξυλαράκια για να ανάψουν φωτιά και να μαγειρέψουν. Στο καράβι κουβαλούσαν ένα μεγάλο τσουβάλι με χουρμάδες. Έφαγαν όλους τους χουρμάδες και πέταξαν τα κουκούτσια στην παραλία. Ο άνεμος έφερε άμμο και σκέπασε το κάθε **κουκούτσι**. Μετά από καιρό, από τα κουκούτσια αυτά φύτρωσαν δέντρα. Έτσι έγινε ένα μεγάλο δάσος από φοίνικες, ένα φοινικόδασος. Σήμερα η παραλία γεμίζει με τουρίστες που χαίρονται το όμορφο τοπίο.

οι χουρμάδες: οι καρποί της φοινικιάς

Γλωσσάρι
λέξεων με **ΤΣ**

1. Βάζουμε X στο κουτάκι με τη σωστή απάντηση.

Έφεραν από το καράβι...	
μια μεγάλη τσαγιέρα.	☐
μια σπασμένη τσατσάρα.	☐
ένα μεγάλο τσουκάλι.	☐

Στο καράβι κουβαλούσαν...	
ένα μεγάλο τσουβάλι με χουρμάδες.	☐
ένα τσαλακωμένο σεντόνι.	☐
μια ξύλινη τσουλήθρα.	☐

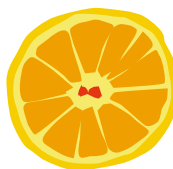
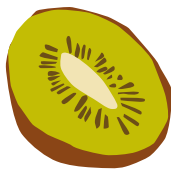
2. Ζωγραφίζουμε την αρχή και το τέλος της ιστορίας.

Πειρατές στην παραλία

Τουρίστες κάτω από τους φοίνικες

3. Από τα κουκούτσια των χουρμάδων γεννήθηκε ένα δάσος από φοίνικες. Φτιάχνουμε ιστορίες με κουκούτσια από διαφορετικά φρούτα και τις παρουσιάζουμε στην τάξη.

4. Μπορούμε να διαβάσουμε όλο το κείμενο της σελίδας 20!

Τσ

Τζ

Τζ τζ

Ο τζίτζικας και το φεγγάρι

Διαβάζουμε μαζί.

Στο πεύκο, δίπλα στο μικρό σπίτι, ζούσε ο Τζίκο, ο τζίτζικας.

Ένα βράδυ είδε στο τζάμι του σπιτιού να καθρεφτίζεται το φεγγάρι. «Τι όμορφο!», σκέφτηκε. Από τότε έμενε ξάγρυπνος για να το κοιτάζει στον ουρανό.

Ο Τζίκο ρωτούσε όσους έμεναν στο πεύκο: «Άραγε, τι να υπάρχει στο φεγγάρι; Κι αυτή η μικρή μουντζούρα που έχει τι να είναι; Πώς να φτάσω εκεί πάνω; Αν έβαζα μια μεγάλη σκάλα;»

Η κουκουβάγια του είπε: «Το φεγγάρι είναι πολύ μακριά, Τζίκο μου, αλλά μπορείς να το φτάσεις με τη φαντασία σου. Τραγουδά με όλη σου την καρδιά και θα νιώσεις να ταξιδεύεις».

Από τότε, ο Τζίκο, κάθε βράδυ τραγουδούσε και φανταζόταν ότι πετούσε προς το φεγγάρι. «Τζι και τζι και τζι, και τζι και τζι...».

Και το φεγγάρι άκουγε τον τζίτζικα και τον αγκάλιαζε με το φως του.

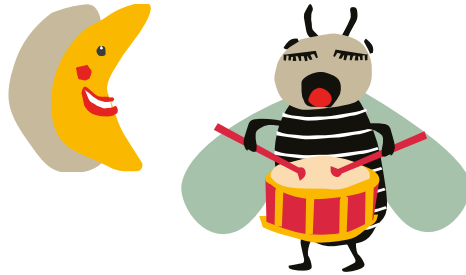

4.3

1. Βάζουμε X στο κουτάκι με τη σωστή απάντηση.

Ο Τζίκο μπορεί να φτάσει στο φεγγάρι...	Ο Τζίκο κατάφερε...
με μια μεγάλη σκάλα.	να ταξιδέψει στο φεγγάρι.
με τη φαντασία του.	να τραγουδήσει μαζί με το φεγγάρι.
πετώντας με τα φτερά του.	να τραγουδήσει για το φεγγάρι.

2. Ποιο τραγούδι τραγουδούσε ο Τζίκο στο φεγγάρι;
Για να το μάθουμε, κυκλώνουμε τον τίτλο του τραγουδιού με τα περισσότερα **τζ**.

Ο Τζίκο και το φεγγάρι.

Ο τζίτζικας, ο μίτζιρας και τα μιτζιρόπουλα.

Το τραγούδι του τζίτζικα.

3. Γράφουμε δικούς μας στίχους για το τραγούδι του Τζίκο.

.....
.....
.....
.....

Τσ

Τζ

4. Μπορούμε να διαβάσουμε όλο το κείμενο της σελίδας 22!

ΤΖ ή ΤΣ;

Ας θυμηθούμε!

Διαβάζουμε μαζί.

Γη και Ουρανός

Η Γη βγήκε από το σκοτάδι τόσο παλιά, που κανένας δε θυμάται πότε ακριβώς έγινε αυτό. Ήταν όμορφη πολύ. Καθόταν ολομόναχη και κοίταζε πάνω της τον Ουρανό, μπλε την ημέρα, μαύρο τη νύχτα, με αστέρια που φωτίζανε.

Μια νύχτα ο Ουρανός της έκλεισε το μάτι: Έβαλε δηλαδή μερικά αστέρια να αναβοσβήνουνε. «Πολύ ωραία» σκέφτηκε η Γη. «Μου κάνει νόημα! Γιατί να είμαι μόνη; Θα του μιλήσω κι εγώ». Έτσι γνωρίστηκαν. Από τότε άρχισαν να ζουν μαζί και έκαναν πολλά παιδιά. Από αυτά τα παιδιά γεννήθηκε σιγά σιγά ο κόσμος.

Σοφία Ζαραμπούκα, *Ο κόσμος γεννιέται, οι Τιτάνες, ο Δίας και η οικογένειά του*, εκδ. Πατάκης

1. Τι αφηγείται η ιστορία; Τα γεγονότα που περιγράφει είναι πραγματικά;

⇒ Σκεφτόμαστε και γράφουμε έναν δικό μας τίτλο.

⇒ Τι συζήτησαν η Γη και ο Ουρανός όταν συναντήθηκαν; Φτιάχνουμε σε ζευγάρια τον διάλογο και τον παρουσιάζουμε στην τάξη.

2. Βάζουμε X στο κουτάκι με τη σωστή απάντηση.

Η Γη βγήκε από το σκοτάδι τόσο παλιά,	
που κανένας δε θυμάται πότε ακριβώς έγινε αυτό.	
που κανείς δεν το είδε.	
που όλοι το θυμούνται.	

Μια νύχτα ο Ουρανός...	
της έκλεισε το μάτι.	
της είπε να φύγει μακριά.	
της τραγούδησε ένα τραγούδι.	

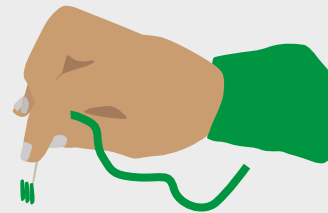

Διαβάζουμε μαζί.

Κεντητόκοσμος

Για φαντάσου μία μέρα
 μια κλωστή να δεις να φτάνει
 κρεμασμένη από το ταβάνι
 που την πιάνεις, την τραβάς,
 και σιγά σιγά αρχίζουν
 να ξηλώνονται μπροστά σου
 όσα σε περιστοιχίζουν,
 το δωμάτιο, το σαλόνι,
 το χωλάκι, το μπαλκόνι,
 το στενό κι η γειτονιά σου,
 η πλατεία και οι δρόμοι,
 οι πεζοί κι οι τροχονόμοι.
 Σαν να είναι, ας πούμε, ο κόσμος
 όχι με υλικά χτισμένος,
 μα με νήμα και βελόνα
 κεντητός και κεντημένος.
 Μην τραβάς άλλο! Σταμάτα!
 Θα ξηλώσεις και εμένα.

Κυριάκος Χαρίτος, *Για φαντάσου*, εκδ. Μεταίχμιο (προσαρμογή)

3. Τι είναι ο Κεντητόκοσμος;

- ⇒ Αν ξηλώναμε τον κόσμο, πώς θα τον φτιάχναμε μετά;
- ⇒ Διαλέγουμε ένα απόσπασμα από το ποίημα και το ζωγραφίζουμε.

Θυμόμαστε λέξεις
 με **ΑΙ, ΜΠ, ΝΤ, ΓΚ-ΓΓ,**
ΑΥ, ΕΥ, ΤΣ, ΤΖ

Η ιστορία της
 Κοκκινοσκουφίτσας
 αλλιώς...

4. Τώρα, στο τέλος της ενότητας, μπορώ:

			
να αναγνωρίζω δίψηφα φωνήεντα και σύμφωνα,			
να γράφω δίψηφα φωνήεντα και σύμφωνα,			
να διαβάζω και να κατανοώ μικρά κείμενα,			
να γράφω μικρές προτάσεις,			
να φτιάχνω μικρές ιστορίες.			

5. Ταξίδι στα βιβλία, ταξίδια με βιβλία...

- ➔ Διαβάζουμε τον τίτλο του βιβλίου και συζητάμε ποιο μπορεί να είναι το θέμα του.
- ➔ Εντοπίζουμε το όνομα της συγγραφέα και της εικονογράφου.
- ➔ Ποιες σελίδες μας έκαναν εντύπωση και γιατί;
- ➔ Ποιες λέξεις και εκφράσεις στο βιβλίο δηλώνουν συναισθήματα;
- ➔ Έχουμε μπει ποτέ στα παπούτσια των άλλων; Πότε; Τι συνέβη; Πώς νιώσαμε;

Ταξίδι στα βιβλία, ταξίδια με βιβλία (4):
εξώφυλλα με τα **ΑΙ, ΜΠ, ΝΤ, ΓΓ, ΑΥ,**
ΕΥ, ΤΣ, ΤΖ

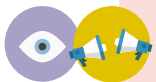
5

Μπορούμε να πάμε πίσω στον χρόνο;

ΣΥΖΗΤΑΜΕ
για τα πολύ παλιά χρόνια

ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ
για δεινόσαυρους,
μακρινά ταξίδια
και ιστιοφόρα

ΓΡΑΦΟΥΜΕ
κείμενα που περιγράφουν ζώα και καράβια

Συναντάμε σήμερα ζώα, ανθρώπους και πράγματα, όπως αυτά που εικονίζονται; Αν ναι, πού;

5.1 Ποιο ζώο έζησε στη Γη εκατομμύρια χρόνια πριν;

Στις επόμενες σελίδες θα μάθουμε:

- ✓ να περιγράψουμε ζώα,
- ✓ να παίρνουμε πληροφορίες από αφίσες και φωτογραφίες,
- ✓ να ακολουθούμε οδηγίες για μια κατασκευή,
- ✓ να γράφουμε λίστες.

ΜΑΝΤΕΥΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ

Για ποιο θέμα μιλά το κείμενο; Διαβάζουμε τον τίτλο και λέμε τις ιδέες μας.

Κάποτε ζούσαν οι δεινόσαυροι

Κανένας άνθρωπος δεν είδε ποτέ ζωντανούς δεινόσαυρους. Σε μουσεία όμως, μπορείς να δεις σκελετούς δεινοσαύρων. Οι δεινόσαυροι έζησαν πριν εκατομμύρια χρόνια και εξαφανίστηκαν για πάντα. Στην εποχή των δεινοσαύρων, δεν υπήρχαν ακόμη άνθρωποι στη γη και τεράστια δάση σκέπαζαν τα πάντα.

Οι δεινόσαυροι άφησαν διάφορα ίχνη και από αυτά γνωρίζουμε την ύπαρξή τους. Από τα κόκαλα, τα δόντια, τα νύχια, τις πατημασιές, τα αυγά και τις φωλιές τους, οι επιστήμονες βγάζουν συμπεράσματα για το πώς έμοιαζαν και ζούσαν.

Τα κόκαλα των δεινοσαύρων διατηρήθηκαν μέσα σε πετρώματα, έγιναν απολιθώματα. Ειδικοί επιστήμονες, οι παλαιοντολόγοι, ξεθάβουν τα απολιθώματα, τα καθαρίζουν και τα μελετούν.

Μικρή Εγκυκλοπαίδεια - Οι δεινόσαυροι, εκδ. Άμμος / Larousse (διασκευή)

τα απολιθώματα: μέρη από ζώα ή φυτά που υπήρξαν πάρα πολύ παλιά, διατηρήθηκαν μέσα στο έδαφος και έγιναν πέτρες

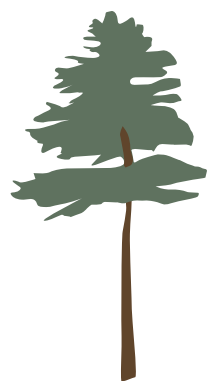
Τι ίχνη άφησαν οι δεινόσαυροι;

1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο.

- Έζησαν ποτέ άνθρωποι και δεινόσαυροι μαζί;
- Πού βλέπουμε σήμερα σκελετούς δεινοσαύρων;
- Πώς βγάζουν οι επιστήμονες συμπεράσματα για τους δεινόσαυρους;

2. Πώς ξέρουμε για τους δεινόσαυρους; Συμπληρώνουμε με τις λέξεις και διαβάζουμε.

δεινόσαυροι, παλαιοντολόγοι, απολιθώματα, σκελετούς, μουσεία

Κάποτε στη Γη ζούσαν οι _____
που ήταν φοβερές και τρομερές σαύρες. Γνωρίζουμε
πολλά γι' αυτούς επειδή οι _____
βρήκαν ίχνη τους. Βρήκαν κόκαλα μέσα σε πετρώματα,
δηλαδή _____. Με αυτά έφτιαξαν
τους _____ των δεινοσαύρων
που βλέπουμε στα _____.

3. Πώς το λέμε με άλλο τρόπο; Κυκλώνουμε αυτό που ταιριάζει, όπως στο παράδειγμα.

Μαθαίνουμε για τη **ζωή** των δεινοσαύρων από τα ίχνη τους.

Μαθαίνουμε πώς **μιλούσαν** **κολυμπούσαν** **ζούσαν**
οι δεινόσαυροι από τα ίχνη τους.

Οι δεινόσαυροι άφησαν διάφορα ίχνη. Γνωρίζουμε την **ύπαρξη**
των δεινοσαύρων από τα ίχνη που άφησαν.

Οι δεινόσαυροι άφησαν διάφορα ίχνη. Γνωρίζουμε ότι **πετούσαν**
υπήρχαν **κολυμπούσαν** από τα ίχνη που άφησαν.

5.1

Ποιο ζώο έζησε στη Γη εκατομμύρια χρόνια πριν;

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ο μεγαλύτερος δεινόσαυρος στην Ευρώπη βρέθηκε στην πίσω αυλή ενός σπιτιού

Οι παλαιοντολόγοι έκαναν ανασκαφή στην πίσω αυλή ενός σπιτιού στην Πορτογαλία και έφεραν στο φως τον μεγαλύτερο δεινόσαυρο που έχει βρεθεί ποτέ στην Ευρώπη.

Υπολογίζουν ότι ήταν περίπου 25 μέτρα μακρύς και έζησε πριν από πολλά εκατομμύρια χρόνια. Ήταν φυτοφάγος, τετράποδος, με πολύ μακρύ λαιμό και ουρά.

Αναγνωρίζουμε κάποιες λέξεις μέσα στις λέξεις;

Εφημερίδα Η Καθημερινή, 29/8/2022 (διασκευή)

η ανασκαφή: όταν κάποιος ειδικός σκάβει για να βρει κάτι παλιό που είναι θαμμένο, όπως αγγεία ή κόκαλα δεινοσαύρων

4. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και συζητάμε.

- Ποιοι έκαναν την ανασκαφή;
- Τι βρήκαν και πού το βρήκαν;
- Τι είναι μια εφημερίδα; Πώς αλλιώς μαθαίνουμε ειδήσεις;

Γλωσσάρι για τις ειδήσεις

5. Πόσο μακρύς ήταν ο δεινόσαυρος; Μετράμε.

- ⇒ Για να καταλάβουμε πόσο μακρύς ήταν αυτός ο δεινόσαυρος, όλα τα παιδιά ξαπλώνουμε το ένα μετά το άλλο στην αυλή του σχολείου. Χρειαζόμαστε περίπου 20 παιδιά. Βάζουμε ένα σημάδι στο πρώτο παιδί και ένα στο τελευταίο.
- ⇒ Με κλωδιά σχεδιάζουμε στην αυλή το περίγραμμα του δεινόσαυρου.

Το τραγούδι του δεινόσαυρου

Δεινόσαυρο με λένε, στη ζούγκλα έχω ζήσει
σε χώματα που καίνε, το σπίτι μου έχω κτίσει,
στα κόκκινα λουλούδια, στα φρούτα τα χρυσά,
δεν ξέρω από τραγούδια, τα λέω όλα μισά.

Πελώρια είμαι σαύρα, με δράκο εγώ πώς μοιάζω,
τα μάτια μου είναι μαύρα, από ψηλά κοιτάζω
και δε μισώ κανένα, μα κάνω όλο ζημιές,
στο νου μου έχω ένα, να τρώγω καλαμιές.

Στρατής Πασχάλης, *Το ασημένιο ρομποτάκι με το κόκκινο φωτάκι*, εκδ. Μεταίχιμο (απόσπασμα)

6. Διαβάζουμε ξανά το ποίημα και κάνουμε με το σώμα μας τις κινήσεις ενός δεινόσαυρου.

Πώς είναι το βαρύ του περπάτημα; Πώς τρώει; Πώς είναι η βροντερή φωνή του; Πώς τεντώνει τον μακρύ λαιμό του για να φτάσει τα ψηλά φύλλα; Πώς ξαπλώνει στο χώμα; Πώς κοιμάται;

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΒΟΛΟΥ

Σάββατο 21 Οκτωβρίου 2017

Μαθαίνω
για τους
Δεινόσαυρους...
...φτιάχνοντας κολάζ!

για παιδιά
από
5 έως 10
ετών!

Πληροφορίες-Εγγραφές:
24210 36555 (Τρ-Πε, 11.00-13.00)
6973034810

Μικροασσιαν 1- Ζώου, 38333, Βόλος
e-mail: volosmuseum@gmail.com

Διάρκεια: 80', Συμμετοχή: 10 €

Μαντεύουμε
λέξεις

7. Παρατηρούμε την αφίσα.

Τι πληροφορίες παίρνουμε;

- Τι δραστηριότητα θα γίνει;
Τα παιδιά θα φτιάξουν κολάζ για τους δεινόσαυρους.
- Ποιος είναι ο τίτλος της δραστηριότητας;
- Ποιος οργανώνει τη δραστηριότητα;
- Πού θα γίνει;
- Πότε θα γίνει;
- Ποιοι μπορούν να συμμετέχουν;

5.2 Έψαχναν οι άνθρωποι την άκρη του κόσμου από παλιά;

Στις επόμενες σελίδες θα μάθουμε:

- ✓ να διαβάζουμε και να γράφουμε γεγονότα και συναισθήματα σε ημερολόγια,
- ✓ να τοποθετούμε γεγονότα στη χρονική τους σειρά,
- ✓ να περνάμε από το ένα στα πολλά,
- ✓ να χρησιμοποιούμε λέξεις όπως **καρχαρίας**, **χάρτης** σε όλες τους τις μορφές.

Κάνοντας τον γύρο του κόσμου

Ο Φερδινάνδος Μαγγελάνος και οι ναυτικοί του ήταν οι πρώτοι άνθρωποι που έκαναν τον γύρο του κόσμου. Από τότε έχουν περάσει περισσότερα από πεντακόσια χρόνια. Το ταξίδι έγινε με πλοίο με πανιά και κράτησε τρία χρόνια. Διαβάζουμε από το ημερολόγιο του πλοίου.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Σάββατο 31 Μαρτίου 1520

Φτάσαμε σε ένα λιμάνι που λέγεται Σαν Χουλιάν.

Μας πλησίασαν πολλοί Ινδιάνοι που είχαν τόξα από καλάμι και φορούσαν δέρματα από ζώα. Είναι άνθρωποι ευγενικοί, με ωραία χαρακτηριστικά και τρέχουν γρήγορα.

Δευτέρα 4 Φεβρουαρίου 1521

Βρήκαμε ένα ακατοίκητο νησί, στο οποίο πιάσαμε πολλούς καρχαρίες, και για αυτό το ονομάσαμε Νησί των Καρχαριών.

Σάββατο 6 Μαρτίου 1521

Αντικρίσαμε ξηρά. Πλησιάσαμε. Ήταν δυο νησιά, όχι πολύ μεγάλα. Περνώντας ανάμεσα τους, είδαμε πολλά μικρά πλεύμενα να έρχονται προς εμάς τόσο γρήγορα που έμοιαζαν σαν να πετάνε. Είχαν πανιά από ψάθα, κομμένα τριγωνικά, και έπλεαν προς τα εμπρός και προς τα πίσω.

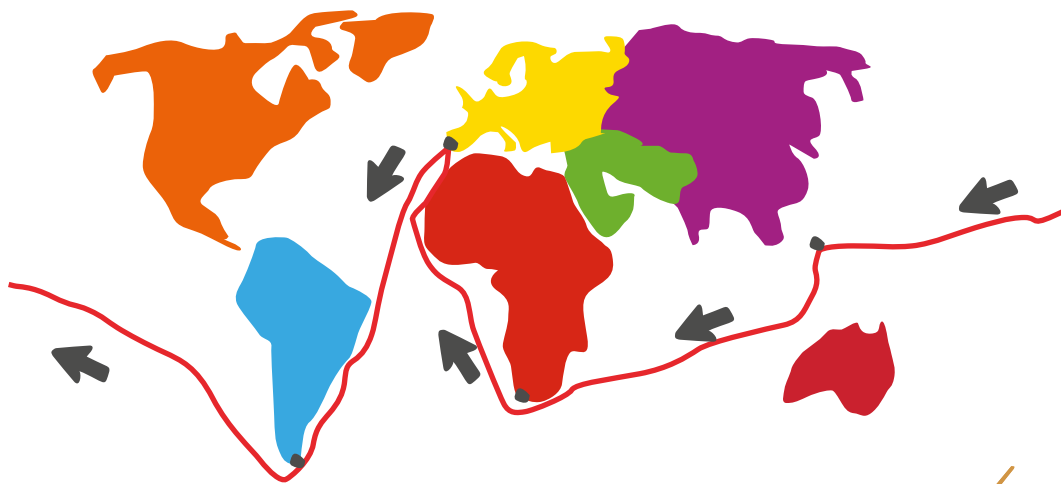
Φρανθίσκο Άλμπο, Ναυτικό ημερολόγιο του πρώτου περίπλου του κόσμου, εκδ. Tsakos (διασκευή)

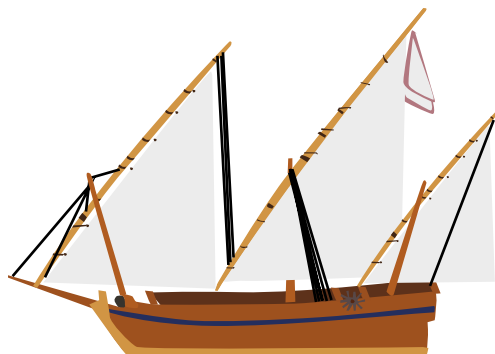

1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και συζητάμε.

- Ποιοι έκαναν τον γύρο του κόσμου για πρώτη φορά;
- Με ποιον τρόπο;
- Πόσο καιρό κράτησε ο πρώτος γύρος του κόσμου;
- Πώς μαθαίνουμε τι συνέβη στο ταξίδι αυτό;
- Πώς μπορούμε να κάνουμε σήμερα τον γύρο του κόσμου;

Πόσο κρατάει
ο γύρος του κόσμου;

2. Δείχνουμε με αριθμούς τη σειρά των γεγονότων, όπως περιγράφονται στο ημερολόγιο του πλοίου. Μετά, ενώνουμε με γραμμές τις προτάσεις που ταιριάζουν.

	Είδαμε πολλά μικρά πλεούμενα να έρχονται προς εμάς.	
1	Φτάσαμε στο Σαν Χουλιάν.	• Μας πλησίασαν πολλοί Ινδιάνοι.
	Βρήκαμε ένα ακατοίκητο νησί.	• Ήταν δυο νησιά, όχι πολύ μεγάλα.
	Αντικρίσαμε ξηρά.	• Είχαν πανιά από ψάθα.
		• Εκεί πιάσαμε πολλούς καρχαρίες.

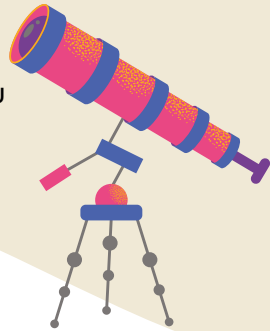
5.2 Έψαχναν οι άνθρωποι την άκρη του κόσμου από παλιά;

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Μια γυναίκα μελετάει τα άστρα

Στα αρχαία χρόνια ζούσε η Υπατία που μελετούσε μαθηματικά και αστρονομία. Λένε ότι έφτιαξε έναν χάρτη με τα αστέρια του ουρανού, πριν εφευρεθούν τα τηλεσκόπια. Άραγε να έψαχνε την άκρη του κόσμου; Πέρασαν πολλά πολλά χρόνια και οι αστρονόμοι, για να την τιμήσουν, έδωσαν το όνομά της σε ένα μακρινό αστέρι, το ονόμασαν Υπατία.

Πληροφορίες από την ιστοσελίδα του Ιδρύματος Ευγενίδου

3. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο.

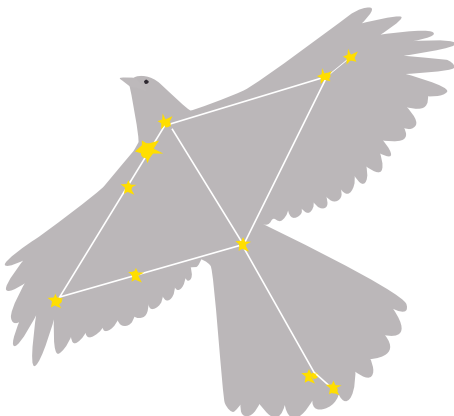
Πολλά χρόνια πριν την εποχή που έζησε η Υπατία και για πολλά χρόνια μετά, τα κορίτσια δε μορφώνονταν. Συζητάμε γιατί είναι σημαντικό αυτό που κατάφερε η Υπατία.

4. Όταν οι άνθρωποι κοίταζαν τον ουρανό έβλεπαν αστερισμούς.

Το σχήμα τους θύμιζε κάτι όπως έναν αετό, μια αρκούδα, έναν τοξότη. Έτσι έπαιρναν ιδέες για να τους ονομάσουν.

Ζωγραφίζουμε έναν δικό μας αστερισμό και γράφουμε το όνομά του. Τον παρουσιάζουμε στην τάξη και εξηγούμε για ποιο λόγο τον ονομάσαμε έτσι.

Ο κήπος με τα χρυσά μήλα

Ένας μύθος λέει ότι ο αρχαίος βασιλιάς Ευρυσθέας ήθελε να κάνει δικά του τα φρούτα από χρυσάφι που έβγαζε ένα δέντρο. Το δέντρο αυτό το φρόντιζαν τρία κορίτσια, οι Εσπερίδες.

Το ζήτησε λοιπόν από τον Ηρακλή – κι ας μην ήξερε πού ήταν το δέντρο των Εσπερίδων. Αλλά ο Ηρακλής από τη μεριά του δεν είπε όχι. Γιατί κατάλαβε πως ψάχνοντας γι' αυτό τον τόπο, που κανείς δεν τον ήξερε, θα κατάφερνε να κάνει... τον γύρο της Γης. Κι έτσι ξεκίνησε: να γυρίσει τον κόσμο, να δει τι έχει σε κάθε του μεριά και να βρει τον Κήπο των Εσπερίδων. Τόσες περιπέτειες έζησε σε αυτό το ταξίδι, που δε φτάνει μια ιστορία για να τις πούμε. Όσο για τα φρούτα τα χρυσά, τα πήγε στον Ευρυσθέα.

Μαρία Αγγελίδου, *Τα μήλα των Εσπερίδων*, εκδ. Μεταίχμιο (προσαρμογή)

Στον κήπο
των Εσπερίδων

- 5. Βάζουμε τα γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, διαλέγοντας τον σωστό αριθμό, όπως στο παράδειγμα.**

Ο Ηρακλής πηγαίνει
τα μήλα στον Ευρυσθέα.

Ο Ηρακλής φτάνει
στον κήπο των Εσπερίδων.

1

2

3

4

Ο Ηρακλής δέχεται
να πάει να βρει τα μήλα.

Ο Ευρυσθέας ζητά από
τον Ηρακλή να βρει τα μήλα
των Εσπερίδων.

5.3 Πώς ταξίδευαν σε θάλασσες και ποτάμια;

Στις επόμενες σελίδες θα μάθουμε:

- ✓ να παρατηρούμε και να περιγράφουμε αντικείμενα με λεπτομέρεια,
- ✓ να γράφουμε μικρά κείμενα για καράβια,
- ✓ να χρησιμοποιούμε λέξεις που ρωτάνε,
- ✓ να γράφουμε σωστά όλες τις μορφές της λέξης έχω,
- ✓ να χρησιμοποιούμε λέξεις όπως πλοίο, καράβι σε όλες τους τις μορφές.

Καράβια με πανιά

Πριν τα καράβια αποκτήσουν μηχανές, ταξίδευαν με τη δύναμη του ανέμου. Είχαν πανιά, τα ιστία. Γι' αυτό τα έλεγαν ιστιοφόρα.

Το Γαλαξίδι, μια μικρή πόλη δίπλα στη θάλασσα, είχε πολλά ιστιοφόρα που διέσχιζαν θάλασσες και ωκεανούς και μετέφεραν προϊόντα.

Τα πανιά των ιστιοφόρων καραβιών τα ύφαιναν στο Γαλαξίδι ή τα έφερναν από άλλες χώρες. Ειδικοί τεχνίτες τα σχεδίαζαν, τα έκοβαν και τα έραβαν. Ήταν πολύ μεγάλα.

Πώς κατασκεύαζαν τα ιστιοφόρα; Τι ονόματα τους έδιναν; Πώς αυτά έβρισκαν τον δρόμο τους στη θάλασσα; Πώς ήταν η ζωή των ναυτικών;

Μπορούμε να ανακαλύψουμε τις απαντήσεις στο Ναυτικό και Ιστορικό Μουσείο Γαλαξιδίου. Εκεί θα δούμε την πιο μεγάλη συλλογή από πίνακες με ελληνικά ιστιοφόρα.

Πληροφορίες από το Ναυτικό και Ιστορικό Μουσείο Γαλαξιδίου

υφαίνω: φτιάχνω ύφασμα από κλωστές και νήματα.

Το Ναυτικό και Ιστορικό Μουσείο έχει στο όνομά του τη λέξη *Γαλαξίδι* όπως γραφόταν παλιά (*Γαλαξειδί*).

*

1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και συζητάμε.

- Πώς ταξίδευαν τα ιστιοφόρα καράβια;
- Μπορούσε ο καθένας να ράψει τα πανιά των καραβιών;
- Ονομάζουν το Γαλαξίδι ναυτική πόλη. Μπορούμε να σκεφτούμε γιατί;

2. Παρατηρούμε πορτρέτα ιστιοφόρων από το Ναυτικό και Ιστορικό Μουσείο Γαλαξειδίου.

- ⇒ Εντοπίζουμε σε τι μοιάζουν αυτά τα καράβια.
- ⇒ Εντοπίζουμε και συζητάμε τις διαφορές τους.

Τα μέρη του
ιστιοφόρου

Λέξεις
που ρωτάνε

3. Διαλέγουμε ένα ιστιοφόρο και το περιγράφουμε. Χρησιμοποιούμε λέξεις όπως πανιά, κατάρτια, σημαίες. Διαλέγουμε επίσης από τις λέξεις γρήγορο-αργό, μεγάλο-μικρό, άσπρο-μαύρο.

Το ιστιοφόρο είναι _____ .

Έχει _____ , _____

και _____ .

Το χρώμα του είναι _____ .

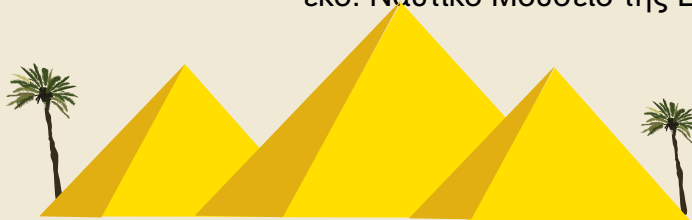
5.3 Πώς ταξίδευαν σε θάλασσες και ποτάμια;

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Το αρχαιότερο πλοίο

Το αρχαιότερο πλοίο στον κόσμο βρέθηκε στην Αίγυπτο, μέσα σε μια πυραμίδα. Το πλοίο ανήκε στον φαραώ, δηλαδή στον βασιλιά της αρχαίας Αιγύπτου. Ήταν κατασκευασμένο από ξύλα και σχοινιά από φυτά. Οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν πως δεν ταξίδεψε στη θάλασσα. Ταξίδεψε στον Νείλο, το μεγάλο ποτάμι της Αιγύπτου.

Ζαφείρα Χάιδου - Καλλιόπη Κύρδη, *Το βιβλίο της θάλασσας*, εκδ. Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος (διασκευή)

- **4. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.**
  - Από ποια υλικά ήταν κατασκευασμένο το αρχαιότερο πλοίο που έχει βρεθεί;
  - Πού ταξίδεψε το πλοίο αυτό;
- **5. Παρατηρούμε τη φωτογραφία. Πού μπορούμε να δούμε σήμερα το αρχαίο αιγυπτιακό πλοίο;**

Ένα καρυδότσουφλο καράβι

Το καρυδότσουφλο καράβι,
και μια νεράιδα να ράβει
αραχνοΰφαντο πανί·
φύσα αεράκι να φανεί
νησάκι πάνω στο νερό
το παιδικό μου όνειρο,
φύσα και δεν αντέχουν πια
τα δυο μου χέρια στα κουπιά,
φύσα, και δεν αντέχουν άλλο,
για το ταξίδι το μεγάλο.

Διονύσης Καψάλης, «Καρυδότσουφλα», εκδ. Άγρα

το καρυδότσουφλο: το τσόφλι από το καρύδι,
μικρή και ελαφριά βάρκα
αραχνοΰφαντο: πολύ λεπτό

6. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και συζητάμε.

- Πώς φανταζόμαστε το καράβι του ποιήματος; Τι πληροφορίες μας δίνει το ποίημα;
- Πού πάει; Πόσο μακρινό είναι το ταξίδι;

7. Περιγράφουμε ένα δικό μας καραβάκι παιχνίδι.

Από τι υλικό είναι; Πόσο μεγάλο ή μικρό είναι;
Ποια είναι τα χρώματά του;

.....

.....

.....

.....

Καράβια με πανιά
στην Τέχνη

Ας θυμαθούμε!

Χρόνια πριν...

Δισεκατομμύρια χρόνια πριν, φτιάχτηκε η Γη.
Εκατομμύρια χρόνια πριν, δεινόσαυροι ζούσαν εκεί.
Εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια πριν, οι άνθρωποι μετακινούνταν.
Χιλιάδες χρόνια πριν, οι άνθρωποι έχτισαν πράγματα πολύ μεγάλα (όπως τις πυραμίδες).
Εκατό χρόνια πριν, ένα ταξίδι έπαιρνε πολύ καιρό.
Δέκα χρόνια πριν, το τοπίο ήταν διαφορετικό.
Έναν μήνα πριν, ήταν ακόμη φθινόπωρο.

Γιοχάνα Σάιμπλε, *Μια φορά κι έναν καιρό ήταν και θα είναι*, εκδ. Μάρτης

Αρχαιοπτέρυγας: το πρώτο πρώτο πουλί

1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές.

Βρισκόμαστε δισεκατομμύρια χρόνια πριν: Φτιάχεται η Γη.

Βρισκόμαστε εκατομμύρια χρόνια πριν: Δεινόσαυροι ζουν εδώ.

Βρισκόμαστε εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια πριν: Οι άνθρωποι μετακινούνται.

Βρισκόμαστε χιλιάδες χρόνια πριν: Οι άνθρωποι _____
πυραμίδες.

Βρισκόμαστε εκατό χρόνια πριν: Το ταξίδι _____ πολύ καιρό.

Βρισκόμαστε δέκα χρόνια πριν: Το τοπίο _____
διαφορετικό.

Βρισκόμαστε έναν μήνα πριν: _____ ακόμη φθινόπωρο.

2. Συμπληρώνουμε με δικές μας ιδέες και διαβάζουμε στην τάξη.

Σήμερα .....

.....

Γνωρίζουμε άλλες σχετικές λέξεις;

Ο θεός της θάλασσας

Είμαι η αρμύρα στα χέρια των ψαράδων.
Είμαι η αγάπη των ανθρώπων για τη θάλασσα, που δίνει απλόχερα όλα τα καλά σε όποιον τα θέλει και τα ζητά.
Είμαι όμως και ο φόβος των ναυτικών για την αγριεμένη θάλασσα που παίρνει τα πλοία στην αγκαλιά της. Είμαι ο Ποσειδώνας. Πάω κι έρχομαι πάνω στα κύματα με το άρμα μου, που το σέρνουν άλογα, φάρια και Νηρηίδες. Με την τρίαινα σηκώνω μεγάλα κύματα, αλλά και ηρεμώ τη θάλασσα, όποτε αγριεύει πολύ.

Κώστας Πούλος, *Είμαι ο Ποσειδώνας*, εκδ. Μεταίχμιο

οι Νηρηίδες: θεότητες της ελληνικής μυθολογίας που ζούσαν στη θάλασσα

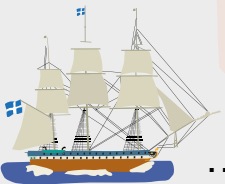

3. Συζητάμε στην τάξη. Πώς καταλαβαίνουμε τη φράση «αρμύρα στα χέρια των ψαράδων»;

4. Γράφουμε μια ιστορία με ένα καράβι και τη διαβάζουμε στην τάξη. Λέξεις που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε:

καπετάνιος, πειρατής, άνεμος, πανιά, ναύτης, κουπί, νησί, θάλασσα, τρικυμία, άγκυρα, ταξίδι, κύμα.

.....

.....

.....

.....

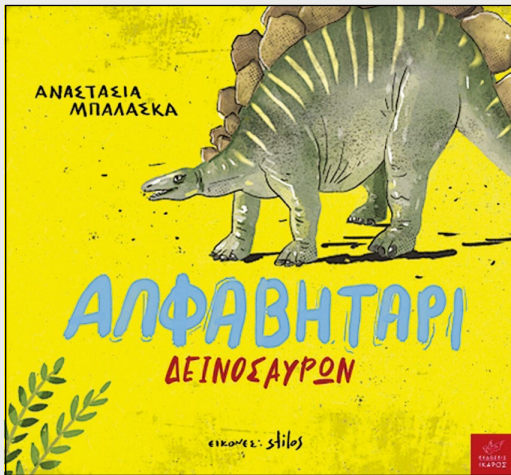

5. Τώρα, στο τέλος της ενότητας, μπορώ:

			
να περιγράψω ζώα και καράβια,			
να διαβάζω και να γράφω ένα ημερολόγιο,			
να τοποθετώ γεγονότα στη χρονική τους σειρά,			
να παίρνω πληροφορίες από αφίσες και φωτογραφίες,			
να γράφω λίστες.			

6. Ταξίδι στα βιβλία, ταξίδια με βιβλία...

- ➔ Διαβάζουμε τον τίτλο του βιβλίου και εντοπίζουμε το όνομα της συγγραφέα.
- ➔ Πώς είναι γραμμένο το όνομα του εικονογράφου;
- ➔ Διαλέγουμε από έναν δεινόσαυρο. Κάθε παιδί παρουσιάζει στην τάξη τον δεινόσαυρο που διάλεξε.
- ➔ Σε μικρές ομάδες ετοιμάζουμε από ένα αίνιγμα για τους δεινόσαυρους του βιβλίου. Για παράδειγμα: «Έχει μεγάλα κέρατα και χοντρό δέρμα. Ποιος είναι;»
- ➔ Αναπαριστούμε με τα σώματά μας τους δεινόσαυρους του βιβλίου.

Ταξίδι στα βιβλία, ταξίδια με βιβλία (5): προτάσεις για δεινόσαυρους, εξερευνήσεις, καράβια

6

Τι μπορούμε να ανακαλύψουμε σήμερα;

ΣΥΖΗΤΑΜΕ

για πουλιά,
παιχνίδια με μπάλα
και το αλάτι

ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ

για τη ζωή
των πουλιών και
ιστορίες με αλάτι

ΓΡΑΦΟΥΜΕ

κανόνες
για ομαδικά
παιχνίδια

Τι γνωρίζουμε και τι θέλουμε να μάθουμε για τα πουλιά, τα παιχνίδια με μπάλα και το αλάτι;

6.1

Τι δεν ξέρουμε για τα πουλιά;

Στις επόμενες σελίδες θα μάθουμε:

- ✓ να αναγνωρίζουμε ζώα μέσα από την περιγραφή τους,
- ✓ να βάζουμε γεγονότα στη σωστή χρονική τους σειρά,
- ✓ να χρησιμοποιούμε λέξεις όπως *άνεμος*, *φωλιά*, *ακτή* σε όλες τους τις μορφές,
- ✓ να γράφουμε σωστά όλες τις μορφές της λέξης *είμαι*.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Πετώντας με τα πουλιά

Ο Νιλς, ένα παιδί από τη Σουηδία, καβάλα σ' έναν άσπρο χήνο, ακολουθεί τις αγριόχηνες που πετούν προς τον Βορρά.

Πήδηξε από τον φράχτη κι αγκάλιασε τον χήνο με τα δυο του χέρια. Για να μην πέσει, ο Νιλς αναγκάστηκε να κρατηθεί καλά στα φτερά του πουλιού. Ο άνεμος σφύριζε και τον χτυπούσε στο πρόσωπο. Δεκατρείς χήνες πετούσαν γύρω του, χτυπούσαν τα φτερά τους και φώναζαν. Δεν ήξερε αν πετούσε ψηλά ή χαμηλά και πού τον πήγαιναν. Όταν μπόρεσε να κοιτάξει, νόμισε ότι έβλεπε απλωμένο ένα πελώριο μαντίλι που ήταν χωρισμένο σε άπειρα τετράγωνα, μικρά και μεγάλα.

— Μα τι είναι τούτο το μεγάλο παρδαλό μαντίλι; Αναρωτήθηκε το αγόρι.

Οι αγριόχηνες φώναξαν αμέσως:

— Χωράφια και λιβάδια, χωράφια και λιβάδια!

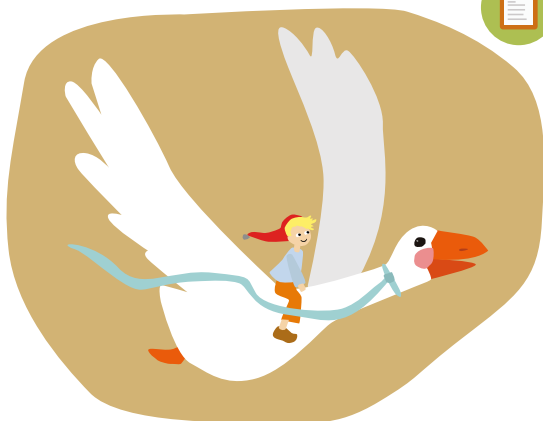
Σε λίγο έφτασαν στον μεγάλο δρόμο των πουλιών. Πετούσαν λογιών λογιών πουλιά, χήνες, πάπιες και κύκνοι. Ο Νιλς έσκυβε και κοίταζε τη θάλασσα και του φαινόταν σαν να μη βρισκόταν πια στη γη, αλλά ότι πετούσαν ίσια προς τον ουρανό.

Σέλμα Λάγκερλεφ, *Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσον*, εκδ. Αδελφοί Βλάσση (προσαρμογή)

λογιών λογιών: πολλά διαφορετικά είδη

Το παράξενο πουλί

1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Πώς ταξίδευε ο Νιλς;
- Τι έβλεπε από ψηλά;
- Ποιοι άλλοι πετούσαν στον δρόμο των πουλιών;
- Αν πετούσαμε ψηλά, πάνω από το μέρος που ζούμε, τι θα βλέπαμε;

2. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και γράφουμε τις απαντήσεις.

Από τι κρατήθηκε ο Νιλς όταν άρχισε να πετάει;

Όταν ο Νιλς ρώτησε τι ήταν το μεγάλο παραδαλό μαντίλι, τι του απάντησαν οι αγριόχηνες;

---

3. Βάζουμε τα γεγονότα στη χρονολογική σειρά, διαλέγοντας τον σωστό αριθμό από το 1 ως το 3.

	Ο Νιλς έσκυβε και κοίταζε τη θάλασσα και του φαινόταν σαν να μη βρισκόταν πια στη γη, αλλά ότι πετούσαν ίσια προς τον ουρανό.
	Ο Νιλς πήδηξε από τον φράχτη κι αγκάλιασε τον χήνο με τα δυο του χέρια.
	Δεκατρείς χήνες πετούσαν γύρω του, χτυπούσαν τα φτερά τους και φώναζαν.

Τα πουλιά στην Τέχνη

6.1

Τι δεν ξέρουμε για τα πουλιά;

Γνωριμία με τον Ασπροπάρη

Γεια σας! Με λένε Ασπροπάρη και είμαι ένα από τα τέσσερα είδη γύπα που ζουν στην Ελλάδα. Είμαι ο μικρότερος γύπας της Ευρώπης. Ξεχωρίζω από το λευκό χρώμα των φτερών μου. Το πρόσωπό μου είναι κίτρινο και χωρίς φτερά. Είμαι από τα λίγα πουλιά που χρησιμοποιούν εργαλεία: διαλέγω τις κατάλληλες πέτρες για να σπάω αβγά στρουθοκαμήλου. Μαθαίνω και στους άλλους Ασπροπάρηδες πώς να το κάνουν. Μπορώ να αναγνωρίζω πολύ μικρά πράγματα από πολύ ψηλά. Φτιάχνω τη φωλιά μου σε απότομα βράχια. Το φθινόπωρο φεύγω για την Αφρική και επιστρέφω την άνοιξη.

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (διασκευή)

ο γύπας: μεγαλόσωμο πουλί με μυτερό ράμφος, μεγάλα δυνατά φτερά και αρπακτικά νύχια.

4. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Πώς ξεχωρίζει ο Ασπροπάρης από τα άλλα πουλιά;
- Τι χρησιμοποιεί για εργαλείο;
- Πότε φεύγει ο Ασπροπάρης από την Ελλάδα;
- Γνωρίζουμε άλλα πουλιά που φεύγουν, όταν αρχίζει το κρύο;
- Ποια εποχή του χρόνου ο Ασπροπάρης ζει στην Αφρική;

Τα σπίτια των πουλιών

Τα πουλιά χτίζουν τη φωλιά τους με το ράμφος τους. Χρησιμοποιούν διάφορα υλικά όπως κλαριά, λάσπη, χόρτο. Διαλέγουν να φτιάξουν τις φωλιές τους στα κλαδιά ψηλών δέντρων και πυκνών θάμνων ή στις κουφάλες δέντρων. Τα θαλασσοπούλια συνήθως κατασκευάζουν τις φωλιές τους σε ψηλούς βράχους πάνω από μια ακτή. Τα χελιδόνια αρκετές φορές τις χτίζουν κάτω από τα μπαλκόνια των σπιτιών. Στη φωλιά γεννούν τα αβγά τους και μεγαλώνουν τα μικρά τους. Τους φέρνουν κάθε μέρα τροφή και τα φροντίζουν μέχρι να μπορέσουν να πετάξουν.

Βικιπαίδεια (διασκευή)

5. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και κυκλώνουμε το σωστό, όπως στο παράδειγμα.

Τα πουλιά γεννούν τα αβγά τους στη φωλιά στη θάλασσα.
Χτίζουν τη φωλιά με λάσπη με τούβλα.

Τα θαλασσοπούλια κάνουν τις φωλιές τους σε δέντρα σε βράχια της ακτής.

Στη φωλιά γεννούν μωρά αβγά.

Οι φωλιές των πουλιών

6. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και γράφουμε τις απαντήσεις.

Ποια υλικά χρησιμοποιούν τα πουλιά για να χτίσουν τις φωλιές τους;

Τα πουλιά μέχρι πότε φροντίζουν τα μικρά τους;

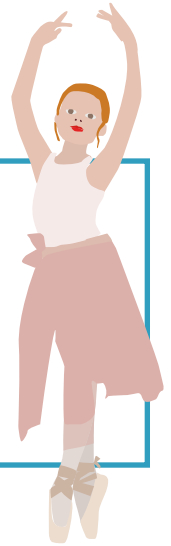

6.2 Παίζουν όλα τα παιδιά με μπάλα;

Στις επόμενες σελίδες θα μάθουμε:

- ✓ να κατανοούμε κανόνες ομαδικών παιχνιδιών,
- ✓ να χρησιμοποιούμε τις λέξεις *εγώ, εσύ, αυτός-αυτή-αυτό, εμείς, εσείς, αυτοί-αυτές-αυτά* αντί για ονόματα,
- ✓ να χρησιμοποιούμε μορφές λέξεων όπως *ανοίγω*, που δείχνουν τι κάνει κάποιος ή κάποια τώρα.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Μπάλα και μπαλέτο

Η Τζούλη δεν ήταν το μόνο κορίτσι, βέβαια, που έπαιζε ποδόσφαιρο. Ήταν το μοναδικό κορίτσι που πηδούσε σαν κατσίκι δεξιά κι αριστερά μαρκάροντας τόσο πετυχημένα τον αντίπαλο.

Μα κανένας, λοιπόν, δεν μπορούσε να την καταλάβει; Κανένας δεν μπορούσε να καταλάβει ότι της άρεσε πολύ το ποδόσφαιρο;

Ότι μπορούσε να σου αρέσει και το μπαλέτο και το ποδόσφαιρο, κι ας είσαι κορίτσι;

Ότι το ποδόσφαιρο, όταν είναι πραγματικά καλό, μοιάζει τόσο με το μπαλέτο, γιατί απαιτεί δύναμη και ακρίβεια στις κινήσεις, εξυπνάδα και φανταστικούς συνδυασμούς;

Ότι στο σχολείο δεν μπορεί κανείς να χορέψει μπαλέτο, αλλά μπορεί να παίξει ποδόσφαιρο;

Ότι στο ποδόσφαιρο παίζουν όλοι μαζί;

Αλεξάνδρα Μητσιάλη, *Μπάλα μπαλαρίνα*, εκδ. Μεταίχμιο (προσαρμογή)

- 1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε.
Σημειώνουμε Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ).**

Η Τζούλη ήταν το μόνο κορίτσι που έπαιζε ποδόσφαιρο.	
Η ηρωίδα αγαπάει το ποδόσφαιρο και το μπαλέτο.	
Το καλό ποδόσφαιρο και το μπαλέτο μοιάζουν αρκετά.	
Στο σχολείο τα παιδιά μπορούν να κάνουν μπαλέτο.	
Το ποδόσφαιρο είναι ομαδικό παιχνίδι και για αυτό αρέσει πολύ στην ηρωίδα.	

- 2. Συζητάμε στην τάξη.**

- ⇒ Υπάρχουν παιχνίδια που παίζονται μόνο από αγόρια ή μόνο από κορίτσια;
- ⇒ Ποιο παιχνίδι μας αρέσει να παίζουμε όλοι και όλες μαζί και γιατί;

- 3. Πώς λειτουργεί σωστά μια ομάδα; Διαβάζουμε τις προτάσεις και συζητάμε με ποιες συμφωνούμε.**

Κάθε μέλος της ομάδας ενδιαφέρεται μόνο να φαίνεται ότι είναι ο καλύτερος και η καλύτερη.

Τα μέλη της ομάδας υποστηρίζουν το ένα το άλλο.

Τα μέλη της ομάδας δε συμπεριφέρονται σωστά στα μέλη της αντίπαλης ομάδας.

Όλες και όλοι παίζουν δίκαια.

Τα μέλη της ομάδας κερδίζουν με όποιον τρόπο μπορούν, ακόμα και αν δεν τηρούν τους κανόνες του παιχνιδιού.

6.2 Παίζουν όλα τα παιδιά με μπάλα;

Μια μικρή στρογγυλή μπάλα

Ένας μεγάλος στρογγυλός κόσμος, μια μικρή στρογγυλή μπάλα. Αυτή τη στιγμή πολύ περισσότερα παιδιά απ' όσα φαντάζεσαι παίζουν ποδόσφαιρο σε όλο τον κόσμο.

Ισπανία, 2 το μεσημέρι: Ο Πάμπλο περιμένει έξω από το καινούριο στάδιο να δει τον αγώνα.

Ινδία, 6 το απόγευμα: Ο ήλιος δύει και ο Ράβι κλοτσάει τη μπάλα στον τοίχο της πολυκατοικίας του.

Ιαπωνία, 10 το βράδυ: Χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, ο Σούκι παρακολουθεί τον αγώνα από την τηλεόραση, στο υπνοδωμάτιό του.

Μεξικό, 7 το πρωί: Ο Κάρλος ανοίγει το ραδιόφωνο και τεντώνεται νυσταγμένος. Ξύπνησε νωρίς νωρίς για να πάει με τον πατέρα του για ψάρεμα. Μα πριν ξεκινήσουν αρπάζει τη μπάλα.

Αναγνωρίζουμε κάποιες λέξεις μέσα στις λέξεις;

Τιμ Βάινερ, *Μικτή κόσμου*, εκδ. Νίκας (διασκευή)

4. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε.

- Τα παιδιά σε ποιες χώρες ζουν; Τις βρίσκουμε στον παγκόσμιο χάρτη.
  - Τι κοινό έχουν τα παιδιά στο κείμενο που διαβάσαμε;
  - Πώς καταλαβαίνουμε την πρόταση «Ένας μεγάλος στρογγυλός κόσμος, μια μικρή στρογγυλή μπάλα;».
- ⇒ Συζητάμε στην τάξη αν έχουμε παρακολουθήσει κάποιον αγώνα (για παράδειγμα ποδοσφαίρου, βόλεϊ, μπάσκετ, κολύμβησης). Τι αγώνας ήταν, ποιες ομάδες έπαιζαν, πού έγινε;

Το τακράου

Το τακράου είναι ένα παιχνίδι που παίζουν σε πολλές χώρες της Ασίας. Η μπάλα είναι όση ένα μεγάλο πορτοκάλι. Πρέπει να είναι ελαφριά, γι' αυτό τη φτιάχνουν από ένα είδος ψάθας ή χρησιμοποιούν πλαστικές μπάλες. Την πετάει, το ένα παιδί στο άλλο, με τα πόδια, τα γόνατα, το κεφάλι, τους ώμους, τους αγκώνες, σχεδόν με κάθε μέρος του σώματος εκτός από τα χέρια. Στόχος του παιχνιδιού είναι να μην πέσει η μπάλα κάτω.

Διεθνής Ομοσπονδία Σεπάκ Τακράου (διασκευή)

5. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και συμπληρώνουμε τις προτάσεις.

Το τακράου είναι ένα _____.

Το τακράου παίζεται με μία _____.

Η μπάλα στο τακράου είναι _____.

Το τακράου παίζεται με τα _____

_____.

Το τακράου δεν παίζεται με _____.

Στόχος του παιχνιδιού είναι _____.

Τα μέρη του σώματος

Παιχνίδια με μπάλα
από διάφορες χώρες

6.3 Το αλάτι είναι μόνο για το φαγητό;

Στις επόμενες σελίδες θα μάθουμε:

- ✓ να αναγνωρίζουμε διαφορετικά είδη κειμένων γύρω από το ίδιο θέμα,
- ✓ να χρησιμοποιούμε λέξεις και εκφράσεις που ταιριάζουν σε ένα θέμα,
- ✓ να χρησιμοποιούμε μορφές λέξεων όπως το *γίνομαι*, που δείχνουν τι συμβαίνει σε κάποιον ή σε κάποια τώρα.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

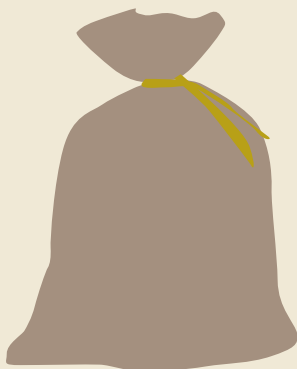
Γιατί η θάλασσα είναι αλμυρή;

Ένας πολύ φτωχός άνθρωπος εκεί που πήγαινε, βρήκε έναν μικρό μύλο. Ήταν ένας μύλος μαγικός. Αν του έλεγες «Αλάτι, αλατάκι!», έβγαζε αλάτι. Σταματούσε μόνο αν έλεγες «ιτάλα», το «αλάτι» ανάποδα. Από τότε ο φτωχός άρχισε να γεμίζει σακιά με αλάτι και να τα πουλάει. Έτσι η ζωή του άλλαξε.

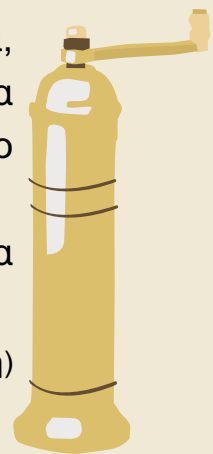
Ένας πλούσιος γείτονας ζήλεψε την καλή του τύχη. Άκουσε κρυφά τα μαγικά λόγια και του πήρε τον μύλο. Ο γείτονας μπήκε σε ένα καράβι για να πάει σε μέρη μακρινά και να πουλά εκεί αλάτι. Στη μέση του ταξιδιού, χρειάστηκε λίγο αλάτι για να νοστιμίσει το φαγητό του. Λέει λοιπόν «Αλάτι, αλατάκι!»

Ο μύλος άρχισε να βγάζει αλάτι, να βγάζει, να βγάζει... Κανείς στο καράβι δεν ήξερε πώς να τον σταματήσει. Το καράβι γέμισε αλάτι, έγειρε στο πλάι και ο μύλος έπεσε στη θάλασσα.

Από τότε συνεχίζει να βγάζει αλάτι και η θάλασσα είναι αλμυρή.

Λαϊκό παραμύθι (διασκευή)

Ο βασιλιάς
και το αλάτι

1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Τι παράξενο έκανε ο μύλος;
- Γιατί άλλαξε η ζωή του φτωχού;
- Σύμφωνα με το παραμύθι, γιατί η θάλασσα είναι αλμυρή;

2. Παρατηρούμε τις εικόνες και γράφουμε τι συμβαίνει στο λαϊκό παραμύθι.

.....

.....

.....

.....

.....

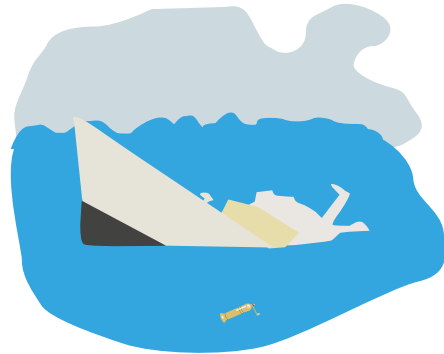
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Γράφουμε λέξεις ανάποδα και ζητάμε από τα άλλα παιδιά της τάξης να βρουν ποιες είναι.

6.3 Το αλάτι είναι μόνο για το φαγητό;

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Το αλάτι και οι χρήσεις του

Το αλάτι βγαίνει από τη θάλασσα, αλλά βγαίνει και σκάβοντας τη γη. Συνήθως είναι άσπρο. Υπάρχει όμως μαύρο, ροζ και κόκκινο αλάτι. Από παλιά οι άνθρωποι το χρησιμοποιούν για να νοστιμίζουν το φαγητό και να διατηρούν τις τροφές για καιρό. Το χρησιμοποιούμε και με πολλούς άλλους τρόπους.

Για παράδειγμα, όταν είμαστε κρυωμένοι, μπορούμε να κάνουμε χαργάρες με αλατόνερο. Όταν χιονίζει, ρίχνουμε αλάτι στους δρόμους για να μην παγώσει το χιόνι.

Χωρίς αλάτι δεν μπορεί να ζήσει ο άνθρωπος. Είναι απαραίτητο για να λειτουργεί καλά η καρδιά. Όμως, αν τρώμε πολύ, μας κάνει κακό.

Στην Ελλάδα παίρνουμε το αλάτι από τις αλυκές: είναι ρηχά μέρη δίπλα στη θάλασσα, όπου με τη βοήθεια του ήλιου το νερό **εξατμίζεται** και μένει το αλάτι.

Πολλά ακόμα για το αλάτι θα δούμε και θα μάθουμε στο Μουσείο Άλατος, στο Μεσολόγγι.

Προσοχή!

Σε πολλά τρόφιμα υπάρχει κρυμμένο αλάτι: πατατάκια, χαριδάκια, φαγητά φαστ φουντ, και άλλα.

Ποια λέξη αναγνωρίζουμε μέσα στη λέξη;

Η εξατμηση του νερού

4. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Από πού βγαίνει το αλάτι;
- Πώς παίρνουμε αλάτι από τη θάλασσα;
- Σε τι μας είναι χρήσιμο το αλάτι;
- Τι μπορούμε να δούμε σε ένα μουσείο για το αλάτι; Κάνουμε υποθέσεις. Στη συνέχεια, αναζητούμε το Μουσείο Άλατος στο διαδίκτυο.

Κουβέντες του αλατιού

Όταν θέλουμε να πούμε ότι είμαστε φίλοι από παλιά, ότι έχουμε περάσει μαζί πολλές δυσκολίες που δεν πρέπει να λησμονήσουμε, τότε λέμε: έχουμε φάει μαζί ψωμί κι αλάτι. Γιατί το ψωμί και το αλάτι δε λείπουν από το τραπέζι. Και, από τα αρχαία χρόνια, οι άνθρωποι πιστεύουν ότι όταν τρώμε μαζί, γινόμαστε φίλοι.

Όταν θέλουμε να συμφιλιωθούμε με κάποιον και να λησμονηθούν τα πικρά λόγια που έχουμε ανταλλάξει, λέμε: όσα είπαμε, νερό κι αλάτι. Να διαλυθούν, δηλαδή, τα λόγια αυτά, χωρίς να αφήσουν ίχνη, όπως διαλύεται το αλάτι μέσα στο νερό.

Νίκος Σαραντάκος, *Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία*, 23/7/2012 (διασκευή)

λησμονώ: ξεχνώ

συμφιλιώνομαι: γίνομαι ξανά φίλος ή φίλη με κάποιον ή κάποια που είχα μαλώσει

5. Διαλέγουμε τη σωστή απάντηση και την κυκλώνουμε.

Τι σημαίνει «έχουμε φάει μαζί ψωμί και αλάτι»;

Το φαγητό είναι αλμυρό.	Είμαστε παλιοί φίλοι.	Μας σέρβιραν ψωμί με αλάτι.
-------------------------	-----------------------	-----------------------------

Τι σημαίνει «νερό κι αλάτι»;

Ας μαλώσουμε.	Ας πάμε στη θάλασσα.	Ας συμφιλιωθούμε.
---------------	----------------------	-------------------

6. Λέμε κι εμείς κουβέντες του αλατιού!

Για παράδειγμα: «Ο μπαμπάς μου και ο κύριος Αρμάντο είναι φίλοι από παιδιά. Έχουν φάει μαζί ψωμί κι αλάτι».

Ας θυμηθούμε!

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η θάλασσα και τα ποτάμια

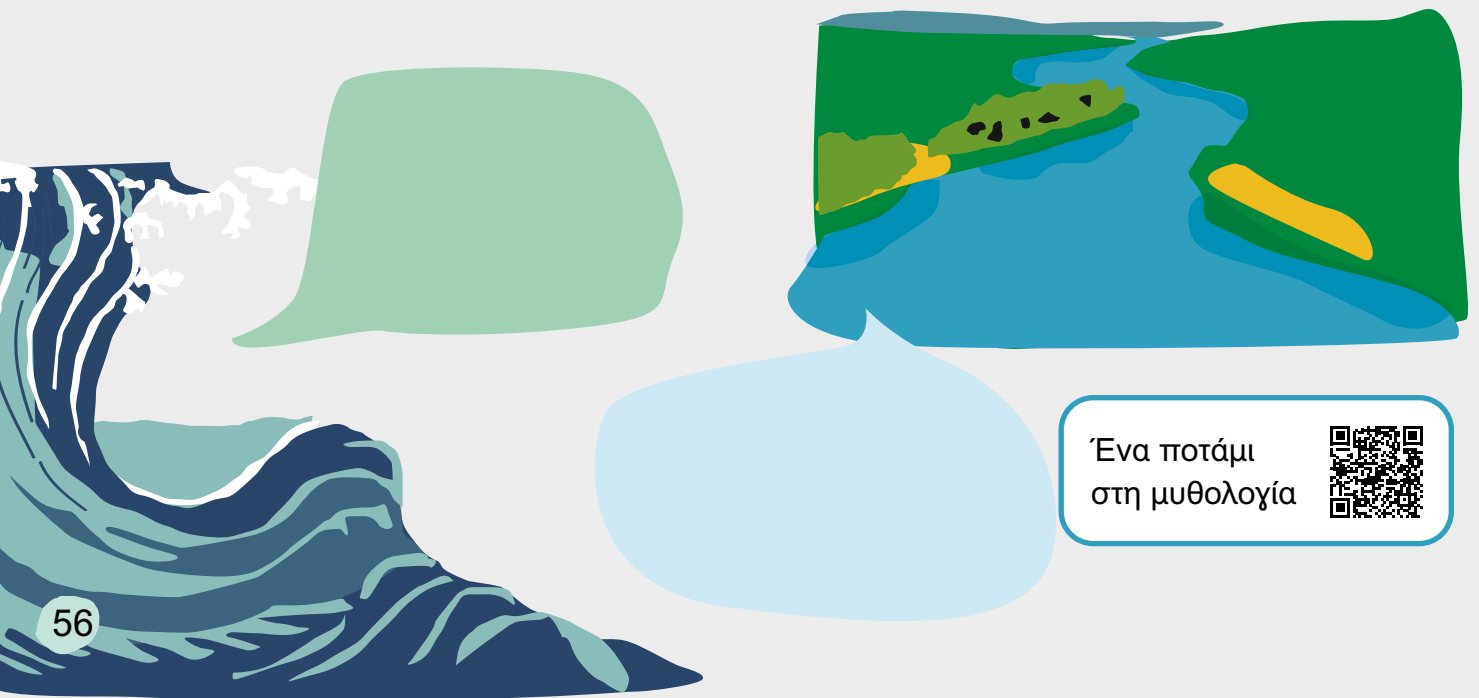
Πήγαν τα ποτάμια
παραπονεμένα
κι είπαν της θαλάσσης:
— Φέρνουμε σ' εσένα
όλα μας τα πλούτη,
όλη τη χαρά μας,
όλη τη ζωή μας,
όλα τα νερά μας.
Και για πληρωμή μας
συ τι μας χαρίζεις;
Παίρνεις τα νερά μας
και μας τ' αρμυρίζεις!

Και τους είπ' εκείνη:
— Πώς μπορώ ν' αλλάξω;
Τα γλυκά νερά σας
πώς να τα φυλάξω;
Είμαι από τη φύση
αρμυρή πλασμένη.
Κι αρμυρό κοντά μου
κάθε τι θα γίνει.
Τα παράπονά σας
πάνε στα χαμένα.
Θέτε το καλό σας;
φεύγετε από μένα.

Γεώργιος Δροσίνης, *Παιδικά παραμύθια*, εκδ. Ι. Ν. Σιδέρης

1. Δραματοποιούμε τον διάλογο της θάλασσας με τα ποτάμια. Κάθε πλευρά αναπτύσσει τα δικά της επιχειρήματα.

Μια μπάλα για όλους!

Οι άνθρωποι με προβλήματα όρασης δεν μπορούν να δουν μια μπάλα, αλλά μπορούν να την ακούσουν! Για αυτό υπάρχουν μπάλες με ήχους για τα διάφορα αθλήματα. Όμως οι μπάλες αυτές είναι βαριές για τα μικρά παιδιά.

Το πρόγραμμα «Μια μπάλα για όλους» δημιούργησε την πρώτη μικρή μπάλα ποδοσφαίρου σχεδιασμένη για τυφλά παιδιά. Αυτό που την κάνει τόσο ξεχωριστή είναι ότι στο εσωτερικό της υπάρχουν κουδούνια, ώστε τα τυφλά άτομα να μπορούν να την ακούν και να κινούνται προς αυτή. Συγχρόνως, είναι εξαιρετικά ελαφριά. Η φοβερή αυτή ιδέα ανήκει στον Ηλία Μάστορα. Ο ίδιος έχει πει σε συνέντευξή του: «Σκέφτηκα να φτιάξουμε μια τέτοια μπάλα και να τη δωρίζουμε. Κάθε τυφλό παιδί θα μπορεί να πάρει αυτή τη μικρότερη μπάλα στην τσάντα του και να παίζει μαζί με τους συμμαθητές στη γυμναστική».

Ευρωπαϊκό Φόρουμ 2021 / Lifo 24-3-2018 (διασκευή)

2. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Είναι η μπάλα ένα παιχνίδι για όλους τους ανθρώπους;
- Ποια δυσκολία αντιμετωπίζουν τα παιδιά που έχουν προβλήματα όρασης όταν παίζουν μπάλα;
- Ποια ήταν η ιδέα του Ηλία Μάστορα;

3. Προσκαλούμε τους γονείς μας στην τάξη και τους παρουσιάζουμε όσα μάθαμε για παιχνίδια με μπάλα.

Γλωσσάρι για
παιχνίδια με μπάλα

4. Τώρα, στο τέλος της ενότητας, μπορώ:

να διαβάζω και να κατανοώ κείμενα που αφηγούνται ιστορίες,			
να διαβάζω και να κατανοώ κείμενα με πληροφορίες,			
να περιγράψω ένα παιχνίδι και τους κανόνες του,			
να δραματοποιώ ένα ποίημα.			

5. Ταξίδι στα βιβλία, ταξίδια με βιβλία...

- ➔ Διαβάζουμε τον τίτλο του βιβλίου. Εντοπίζουμε το όνομα της συγγραφέα και εικονογράφου.
- ➔ Κάθε εποχή συμβαίνουν διαφορετικά πράγματα στη ζωή των ηρώων. Χωριζόμαστε σε 4 ομάδες, μία για κάθε εποχή, διαβάζουμε τις εικόνες και αφηγούμαστε την ιστορία με τη σειρά των εποχών.
- ➔ Φτιάχνουμε κι εμείς το δικό μας βιβλίο χωρίς λόγια, μόνο με εικόνες.

Τα βιβλία συνομιλούν με τη μουσική. Ακούμε τις «Τέσσερις εποχές» του Αντόνιο Βιβάλντι.

Ταξίδι στα βιβλία, ταξίδια με βιβλία (6):
προτάσεις για πουλιά
και παιχνίδια με μπάλα

7

Πώς φτιάχνουμε το μέλλον;

ΣΥΖΗΤΑΜΕ

για το μέλλον
και πώς θα ζούμε
καλύτερα μαζί

ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ
για το νερό και
την έλλειψή του

ΓΡΑΦΟΥΜΕ
τις ιδέες μας
για σπίτια

Πώς θα είναι άραγε η ζωή στο μέλλον
στη Γη και σε άλλους πλανήτες;
Πώς θα ζούμε καλύτερα μαζί;

7.1

Μπορούμε να έχουμε πάντα νερό;

Στις επόμενες σελίδες θα μάθουμε:

- ✓ να αναγνωρίζουμε τη σημασία του νερού μέσα από διαφορετικά κείμενα,
- ✓ να εκφράζουμε εντυπώσεις και συναισθήματα που μας προκαλεί ένα ποίημα,
- ✓ να κατανοούμε και να δημιουργούμε αφίσες,
- ✓ να χρησιμοποιούμε λέξεις όπως τα πτηνά,
- ✓ να φτιάχνουμε λέξεις όπως χελώνα-χελωνίτσα, κοχύλι-κοχυλάκι.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Χωρίς νερό...

Ο ποταμός δεν ήθελε να ζήσει άλλο.
Απελπισμένοι κοίταζαν οι χωρικοί
τα σπαρτά τους να μαραίνονται.
Νερό δεν υπήρχε.

Μάτια έσκυβαν τα κορίτσια
να καθρεφτιστούν στην επιφάνειά του.
Νερό δεν υπήρχε.

Ο ποταμός πέθαινε.

Και μαζί του πέθαιναν τα πλάσματα
που ζούσαν από αυτόν.

Οι πέρκες και οι αγριόπαπιες
τα φύκια και τα νεροσκαθάρια
τα κουνουπάκια και οι μύγες,

τα κοχύλια και οι χελώνες
οι ιτιές και οι πλατανιές
τα πουλιά και τα ζώα του δάσους
οι πέστροφες, τα βρύα και τα χαλικάκια του βυθού.
Όλα πέθαιναν.

Μάρω Λοΐζου, *Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα*, εκδ. Πατάκη

τα σπαρτά: φυτά που σπέρνουν οι αγρότες, όπως το σιτάρι
μάτια: χωρίς αποτέλεσμα

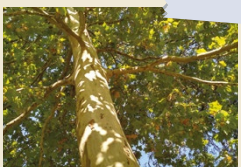
φύκια

νεροσκαθάρι

ιτιά

πλατανιά

πέρκα

βρύα

πέστροφα

Το νερό...
νεράκι

1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Ποια συναισθήματα και σκέψεις μας δημιουργεί το ποίημα;
- Γιατί ο ποταμός ήθελε να πεθάνει;
- Τι προτείνουμε, ώστε ο ποταμός να αλλάξει γνώμη;

⇒ Ποια εικόνα από το ποίημα μας κάνει μεγαλύτερη εντύπωση; Γιατί; Την αναπαριστούμε με διαφορετικούς τρόπους, με ήχους, με κινήσεις, με το σώμα μας ή ό,τι άλλο σκεφτούμε.

Οι πέρκες και οι αγριόπαπιες, τα κουνουπάκια και οι μύγες, τα πουλιά, οι χελώνες, τα νεροσκαθάρια, οι πέστροφες είναι όλα **ζώα**.

Τα φύκια, οι ιτιές, οι πλατανιές, τα βρύα είναι όλα **φυτά**.

Τα **ζώα** και τα **φυτά** ανήκουν και σε μικρότερες ομάδες. Για παράδειγμα, τα **ζώα** χωρίζονται σε έντομα, ψάρια, πτηνά, ερπετά και άλλα.

2. Βάζουμε το κάθε ζώο στην ομάδα που ανήκει.

κουνούπι πέρκα μύγα πέστροφα
κοτσύφι φίδι χελώνα χελιδόνι

ΖΩΑ			
έντομα	ψάρια	πουλιά (πτηνά)	ερπετά
ακρίδα	σολομός	αγριόπαπια	σαύρα

3. Διαβάζουμε προσεκτικά τις προτάσεις. Παρατηρούμε τι έχει αλλάξει στις λέξεις στον πίνακα Β. Τι δείχνουν οι λέξεις του πίνακα Β σε σχέση με τις λέξεις του πίνακα Α;

Α Τα κουνούπια, οι μύγες, οι χελώνες, το κοχύλι ζούσαν στον ποταμό.

Β Τα κουνουπάκια, οι μυγούλες, οι χελωνίτσες, το κοχυλάκι ζούσαν στον ποταμό.

7.1 Μπορούμε να έχουμε πάντα νερό;

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Εμείς και το νερό

Το νερό δεν έχει γεύση, χρώμα ή μυρωδιά. Όμως είναι κάτι πολύ σημαντικό. Χωρίς νερό δεν μπορούμε να ζήσουμε. Περισσότερο από το μισό του σώματός μας αποτελείται από νερό. Αλλά και το μεγαλύτερο μέρος της γης αποτελείται από νερό.

Αν υπάρχει τόσο πολύ νερό στον κόσμο, ποιος είναι ο λόγος να το προσέχουμε; Η απάντηση είναι απλή: μόνο ένα μικρό μέρος αυτού του νερού μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Το νερό της θάλασσας είναι αλμυρό. Δεν μπορούμε να το πιούμε, να μαγειρέψουμε με αυτό, να πλύνουμε ή να ποτίσουμε τις καλλιέργειες.

Υπάρχει κι άλλο ένα πρόβλημα. Ο πληθυσμός της γης αυξάνεται κάθε χρόνο, αλλά το νερό όχι. Αν χρησιμοποιούμε λιγότερο νερό, τότε θα υπάρχει αρκετό για όλους.

Κέι Μπάρναμ, *Σώσε το νερό*, εκδ. Άγκυρα (προσαρμογή)

4. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο, βρίσκουμε τις λέξεις που ταιριάζουν και συμπληρώνουμε.

Το νερό δεν έχει _____ .

Το νερό καλύπτει τη μεγαλύτερη επιφάνεια της _____ .

Χωρίς _____ δεν υπάρχει ζωή.

Το _____ μας περιέχει νερό.

Το νερό της θάλασσας είναι _____ .

Το θαλασσινό νερό δεν μπορούμε _____

_____ .

Ο _____ της γης αυξάνεται, όχι όμως και το νερό.

Προσέχουμε για να έχουμε!

ΕΥΔΑΠ: η εταιρεία που φροντίζει να φτάνει νερό σε όλα τα σπίτια της Αθήνας

ΠΙΝΟΥΜΕ ΝΕΡΟ ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ, ΠΟΥ ΠΟΤΙΖΕΙ ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΜΕ ΠΟΤΙΣΤΗΡΙ ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΕ ΛΑΣΤΙΧΟ ΚΑΙ ΕΤΣΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΕΙ ΕΩΣ ΚΑΙ 150 ΛΙΤΡΑ ΝΕΡΟΥ.

Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΒΡΟΧΗΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ ΜΑΣ ΚΑΛΕΙ ΝΑ ΑΛΛΑΞΟΥΜΕ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ.

**ΘΕΣ ΝΕΡΟ;
ΚΛΕΙΣΕ
ΤΗ ΒΡΥΣΗ!**

5. Συζητάμε στην τάξη.

- Για ποιο θέμα μιλάνε οι δύο αφίσες;
- Ποια από τις δύο μας τραβάει περισσότερο την προσοχή και γιατί;

6. Παρατηρούμε την πρώτη αφίσα.

- Πώς λέγεται η εταιρεία που φέρνει νερό στην περιοχή σας;

7. Παρατηρούμε τη δεύτερη αφίσα.

- Γιατί «πίνουμε νερό στο όνομα του Γιάννη»;
- Γιατί πρέπει να αλλάξουμε συνήθειες στο πώς χρησιμοποιούμε το νερό;
- Με ποιους τρόπους θα κάνουμε οικονομία στο νερό;

Αφίσα για
το νερό

7.2 Υπάρχουμε ή συνυπάρχουμε;

Στις επόμενες σελίδες θα μάθουμε:

- ✓ πώς περιγράφουμε μια διαδικασία, δηλαδή γεγονότα στη σειρά,
- ✓ να συνδυάζουμε γραπτό κείμενο, σχέδια και ζωγραφιές,
- ✓ να εκφράζουμε σκέψεις για θέματα της καθημερινότητας,
- ✓ να γράφουμε διάφορες απλές προτάσεις,
- ✓ να φτιάχνουμε λέξεις όπως *παίκτης-παικταράς*.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Περιμένοντας και ελπίζοντας

Στην τάξη η κυρία Καρλότι ζητάει από τα παιδιά να κάνουν ομαδούλες ανά δύο ή τρεις για μια δραστηριότητα που ετοιμάζει. Τα παιδιά γυρίζουν γύρω γύρω για να βρουν ταίρι. Ο Τομ πηγαίνει προς τον Λι. «Εγώ είμαι ήδη με τον Λι», πετάγεται ο Μπιλ. Βρες κάποιον άλλο». Ο Τομ κοιτάζει το πάτωμα και εύχεται να μπορούσε να ζωγραφίσει μια μεγάλη τρύπα εκεί μπροστά του για να τον καταπιεί.

Όταν χτυπήσει το κουδούνι για διάλειμμα, ο Νικ και ο Σαμ διαλέγουν ο καθένας με τη σειρά του παιδιά για να φτιάξουν ομάδες και να παίξουν ποδόσφαιρο. Πάντα επιλέγουν τους καλύτερους παίκτες. Έπειτα επιλέγουν τους καλύτερους φίλους των καλύτερων παικτών. Και μετά τους φίλους των καλύτερων παικτών. Μόνο ο Τομ μένει πάντα τελευταίος, περιμένοντας και ελπίζοντας.

Τρούντι Λούντβιχ, *Το αόρατο αγόρι*, εκδ. Λιβάνη (προσαρμογή)

1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Με ποιον τρόπο τα παιδιά σχηματίζουν τις ομάδες;
- Τι σκέφτεται ο Τομ κοιτώντας το πάτωμα;
- Πώς ο Νικ και ο Σαμ διαλέγουν τους παίκτες για τις ομάδες τους;
- Σε ποια ομάδα νομίζουμε ότι θα πάει ο Τομ;

2. Μπαίνουμε στη θέση του Τομ. Πώς αισθανόμαστε;

⇒ Αν ήταν στην τάξη μας ο Τομ, τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να μην ένιωθε μόνος;

Μια παρεξήγηση
στο διάλειμμα

3. Βάζουμε τις λέξεις στη σωστή σειρά και σχηματίζουμε τις προτάσεις. Δεν ξεχνάμε τις τελείες!

περιμένει

Ο Τομ

το ταίρι τους

βρίσκουν

Τα παιδιά

νιώθει

Ο Τομ

μόνος

7.2 Υπάρχουμε ή συνυπάρχουμε;

Εμείς μαζί

1

Τα παιδιά με δακτυλομπογιές αφήνουν σε χαρτί το αποτύπωμά τους. Τα φωτοτυπούμε ένα ένα, μεγαλώνοντάς τα όσο μπορούμε. Παρατηρούμε και συγκρίνουμε τα αποτυπώματα στις φωτοτυπίες.

- Υπάρχουν δύο αποτυπώματα ίδια;
- Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές διακρίνουμε;

2

Ανάμεσα στις γραμμές του φωτοτυπημένου αποτυπώματος, κάθε παιδί γράφει με χρωματιστά γράμματα, ακολουθώντας τις γραμμές του: το όνομά του, το αγαπημένο του χρώμα, το αγαπημένο του παιχνίδι, και ό,τι άλλο θέλει για τον εαυτό του. Δημιουργούμε ένα έργο όλοι και όλες μαζί με τον τίτλο «Εμείς μαζί – Συνύπαρξη».

«Αποτυπώματα»
3^ο Δημοτικό Σχολείο Σερρών

- Γιατί βάζουμε αυτόν τον τίτλο;
- Τι άλλο τίτλο θα μπορούσαμε να δώσουμε στο έργο;

3

Εκθέτουμε το έργο μας στο σχολείο ή σε άλλον χώρο. Μπορούμε να ζητήσουμε από τους επισκέπτες και τις επισκέπτριες της έκθεσης από τις άλλες τάξεις να προσθέσουν και το δικό τους αποτύπωμα.

- Πώς μπορούμε να φανταστούμε τη συνύπαρξη με άλλους;

Σ.-Σ. Ανθοπούλου, Τ. Καράκιζα, Κ. Κύρδη & Ι. Ντίνου,
Ενεργώς ως πολίτης, Ίδρυμα Λαμπράκη (προσαρμογή)

Τι κάνει ένας πολίτης;

Ένας πολίτης είναι όπως εσύ.

Ένας πολίτης μπορεί να φυτέψει ένα δέντρο.

Ένας πολίτης μπορεί να βοηθήσει τον γείτονα.

Ένας πολίτης πρέπει να νοιάζεται, να νοιάζεται για όλα.

Πολίτης δε γεννιέσαι, πολίτης γίνεσαι με ό,τι κάνεις.

Ένας πολίτης δεν πρέπει να ξεχνάει ότι ο κόσμος είναι κάτι μεγαλύτερο από αυτόν.

Ντέιβ Έγγερς, *Τι μπορεί να κάνει ένας πολίτης*, εκδ. Μέλισσα (προσαρμογή)

4. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και γράφουμε τις δικές μας ιδέες.

Ένας πολίτης μπορεί να _____

Ένας πολίτης πρέπει να _____

Ένας πολίτης δεν πρέπει να _____

Εγώ και
οι άλλοι

7.3

Σε τι σπίτια θα μένουμε;

Στις επόμενες σελίδες θα μάθουμε:

- ✓ να κατανοούμε μια φανταστική αφηγηματική ιστορία,
- ✓ να γράφουμε με δικά μας λόγια εκφράσεις του κειμένου,
- ✓ να διαβάζουμε μια περιγραφή για το μέλλον με βάση την επιστήμη,
- ✓ να χρησιμοποιούμε μορφές λέξεων όπως το *θα χτίζω*, *θα βρίσκομαι*, που δείχνουν τι κάνει κάποιος ή κάποια στο μέλλον.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ιδέες για σπίτια

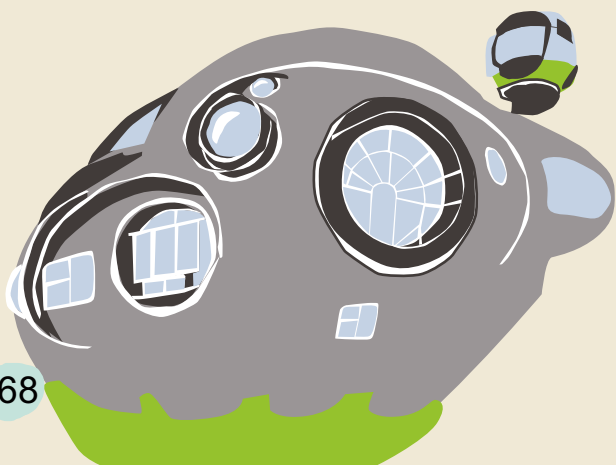
Μέχρι και στον ύπνο του έβλεπε τώρα ο Άκης να χτίζει πολιτείες. Και όχι μόνο στη γη, αλλά και στον έβδομο ουρανό και στον βυθό της θάλασσας. Παράξενες πολιτείες, απίθανες, φανταστικές, που δεν τις είχε βάλει ποτέ ο νους του ανθρώπου.

Παρέα οι δυο τους με τη Ρωξάνη, τη στρουθοκάμηλο, έφτιαχναν σπίτια για νεράιδες και δράκους του παραμυθιού, για τον Μίκυ και τον Σπάιντερμαν, μα πιο πολύ για άστεγους ανθρώπους που κοιμόντουσαν στον δρόμο, για αδέσποτους σκύλους που νιαούριζαν και για γάτες που κάπου κάπου γάβγιζαν.

Έφτιαχναν και πολύ μοντέρνα σπίτια, που μπορούσες να τα κυλήσεις σαν μπάλα, και άλλα που, για να τα χτίσουν, εκτός από τα παλιά ξυλάκια, χρησιμοποιούσαν ακόμη και φλιτζάνια, πιάτα και μαχαιροπίρουνα, παλιά κουμπιά, κονσερβοκούτια, σοκολάτες.

Οι ιδέες τους δεν είχαν τελειωμό.

Χρήστος Μπουλώτης, *Ο μικρός αρχιτέκτονας και η στρουθοκάμηλος Ρωξάνη*, εκδ. Μέλισσα (προσαρμογή)

Πώς θα φτιάχνονται
τα σπίτια στο μέλλον;

1. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Ο Άκης και η Ρωξάνη για ποιους ήθελαν πιο πολύ να φτιάχνουν σπίτια;
- Πώς ήταν τα μοντέρνα σπίτια που έφτιαχναν;
- Ποια υλικά χρησιμοποιούσαν;

2. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και συμπληρώνουμε τις λέξεις που λείπουν.

Μέχρι και στον _____ του ο Άκης έβλεπε
να χτίζει _____. Και όχι μόνο στη _____,
αλλά και στον έβδομο _____ και στον
_____ της θάλασσας. Παράξενες _____,
_____, _____, που δεν
τις είχε βάλει ποτέ ο νους _____.
Παρέα με τη Ρωξάνη έφτιαχναν _____ για νεράιδες
και _____ του παραμυθιού και για _____
_____ που κοιμόντουσαν στον _____,
για _____ που νιαούριζαν και
για γάτες που κάπου κάπου γάβγιζαν.
Έφτιαχναν και πολύ _____ σπίτια.

3. Γράφουμε μια δική μας ιδέα για ένα σπίτι στο μέλλον.

.....

.....

.....

.....

7.3

Σε τι σπίτια θα μένουμε;

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Σπίτια με υλικά από τη φύση

Δύο φίλοι από τη Λάρισα, ο Κώστας Κοντομάνος και ο Στέλιος Γκαγκάρας, κατασκευάζουν σπίτια από πηλό, χρησιμοποιώντας και άλλα υλικά που υπάρχουν στη φύση. Τα σπίτια αυτά είναι δροσερά το καλοκαίρι, ζεστά το χειμώνα και δεν κοστίζουν πολύ. Οι ίδιοι σε μια συνέντευξή τους εξηγούν πώς τα κατασκευάζουν:

«Επιλέγουμε φυσικά υλικά που υπάρχουν σε κάθε μέρος: πέτρα, χώμα, άχυρο, ξύλο, φύκια, τρίχες ζώων και άλλα. Αυτά τα υλικά τα συνδέουμε με

πηλό. Έτσι, όταν οι άνθρωποι εγκαταλείπουν το σπίτι, αυτό θα επιστρέφει στη φύση χωρίς να αφήσει κανένα σημάδι».

Στέλλα Καρατζόγλου, ilarissa.gr (5/11/2023) (προσαρμογή)

δεν κοστίζουν πολύ: δεν είναι ακριβά

4. Διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο και σημειώνουμε τη σωστή πρόταση.

- Ο Κώστας Κοντομάνος και ο Στέλιος Γκαγκάρας κατασκευάζουν σπίτια μόνο από πηλό.
- Ο Κώστας Κοντομάνος και ο Στέλιος Γκαγκάρας κατασκευάζουν σπίτια από πηλό και άλλα υλικά που υπάρχουν στη φύση.
- Οι άνθρωποι που μένουν σε αυτά τα σπίτια τον χειμώνα κρυώνουν και το καλοκαίρι ζεσταίνονται.

Σπίτια από σπόρια!

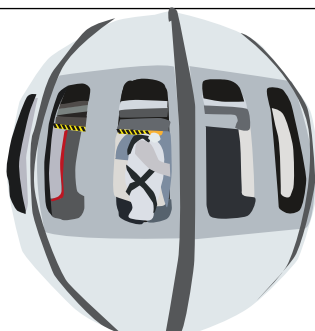
Πολλές φανταστικές ιστορίες λένε ότι στον Άρη οι άνθρωποι θα ζουν σε τεράστιες μεταλλικές πόλεις. Αλλά η πραγματικότητα μπορεί να είναι ακόμα πιο παράξενη. Η Αμερικανική Υπηρεσία Διαστήματος πιστεύει ότι στο μέλλον τα σπίτια στον πλανήτη Άρη δε θα κατασκευάζονται, αλλά θα μεγαλώνουν, όπως τα φυτά. Οι άνθρωποι θα φέρνουν στον Άρη πολύ μικρά σπόρια από μανιτάρια. Θα τα ποτίζουν με νερό και αυτά θα μεγαλώνουν. Οι άνθρωποι θα τους δίνουν την μορφή που θέλουν. Έτσι θα κατασκευάζουν σπίτια και έπιπλα.

Ιστότοπος της Αμερικανικής Υπηρεσία Διαστήματος (διασκευή)

5. Διαβάζουμε ξανά το κείμενο και απαντάμε. Σημειώνουμε Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ).

Στο μέλλον, οι άνθρωποι θα μπορούν να μένουν στον πλανήτη Άρη.	
Οι επιστήμονες πιστεύουν ότι οι πόλεις στον πλανήτη Άρη θα είναι τεράστιες και μεταλλικές.	
Τα σπίτια θα φτιάχνονται από σπόρια που θα βρίσκουν οι άνθρωποι στον πλανήτη Άρη.	
Οι άνθρωποι θα φέρνουν σπόρια από τη γη, θα τα ποτίζουν και αυτά θα μεγαλώνουν.	
Η Αμερικανική Υπηρεσία Διαστήματος μας δίνει πληροφορίες για τον πλανήτη Άρη.	

Πώς φανταζόμαστε τη ζωή των ανθρώπων στον Άρη;

Ας θυμηθούμε!

Στο **τελωνείο** ελέγχουν τα πράγματα που φέρνουμε από άλλη χώρα και πληρώνουμε γι' αυτά φόρους.

Όταν βρέχει λίγο ή καθόλου και δεν υπάρχει νερό, έχουμε **ανομβρία**.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Ο Τελωνερώνης της Ανομβρίδας

Μια ξεθωριασμένη πινακίδα ενημέρωνε τους περαστικούς ότι από εκεί και πέρα απλωνόταν η Πολιτεία της Ανομβρίδας.

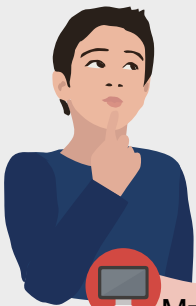
«Α, χα!» φώναξε ένας παράξενος ψηλός άνδρας με σκονισμένα ρούχα που περίμενε καθισμένος στην παράγκα.

Ταίριαξε με προσοχή στο κεφάλι του ένα καπέλο που έγραφε «ΤΕΛΩΝΕΡΩΝΗΣ». Πλησίασε κοντά στον τουρίστα έτσι που τον σκέπασε με τη μεγάλη σκιά του. Πήρε το μολύβι του κι ετοιμάστηκε να συμπληρώσει χαρτιά φορώντας τη σοβαρή του γκριμάτσα.

«Έχετε να δηλώσετε κάτι από τα ακόλουθα; Νερό σε οποιαδήποτε μορφή; Παγούρια, θερμός; Τίποτα σχετικό; Και για τη μικρότερη ποσότητα νερού που θα φέρετε θα πληρώσετε φόρο, σύμφωνα με τους αυστηρούς μας νόμους».

Ο Κάρολος κούνησε αρνητικά σε όλα το κεφάλι του και λίγο έλειψε να βουρκώσει έτσι όπως του φερόταν ο Τελωνερώνης.

Κώστας Χαραλάς, *Το μυστήριο της Ανομβρίδας*, εκδ. Κάστωρ (προσαρμογή)

Μπορούμε να γνωρίσουμε *Το μυστήριο της Ανομβρίδας* και τον συγγραφέα του στην Εκπαιδευτική Τηλεόραση, στις «Ιστορίες χωρίς τέλος».

Το μέλλον μας
με ή χωρίς νερό

1. Διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

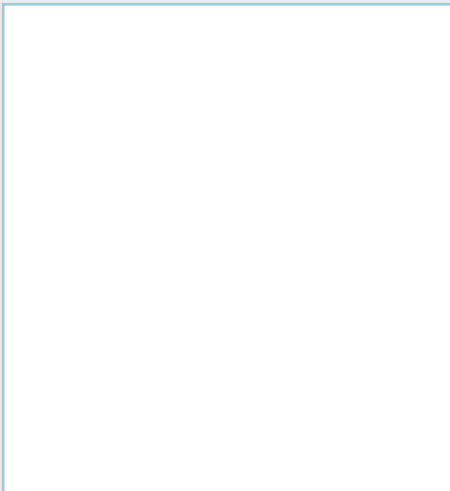
- Πώς καταλαβαίνουμε τη σημασία των λέξεων «Τελωνερώνης» και «Ανομβρίδα»;
- Πώς καταλαβαίνουν οι περαστικοί ότι φτάνουν στην Πολιτεία της Ανομβρίδας;
- Ποια είναι η δουλειά του Τελωνερώνη;
- Γιατί η συμπεριφορά του Τελωνερώνη στενοχωρεί τον Κάρολο;
- Πώς φανταζόμαστε την Πολιτεία της Ανομβρίδας;

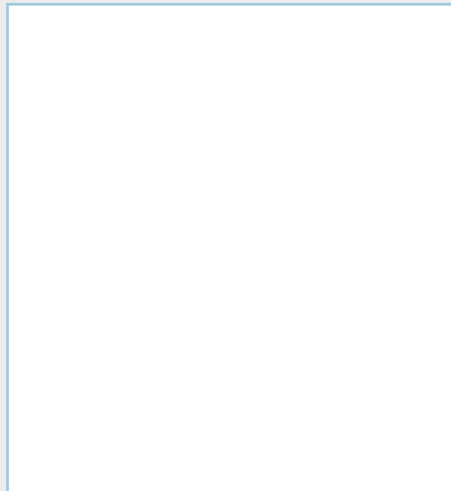
2. Τι σημαίνει ότι ο Τελωνερώνης «φοράει τη σοβαρή του γκριμάτσα»; «Φοράμε» και εμείς μία γκριμάτσα και τα άλλα παιδιά μαντεύουν τι θέλουμε να δείξουμε.

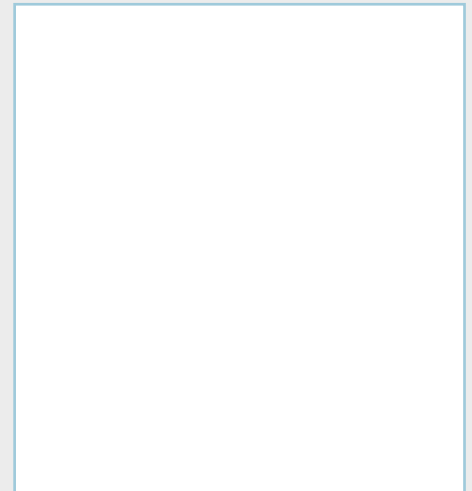
3. Διαβάζουμε τις λεζάντες και ζωγραφίζουμε αυτό που περιγράφουν. Στο τελευταίο κουτάκι γράφουμε τη συνέχεια της ιστορίας και τη ζωγραφίζουμε.

Ο Τελωνερώνης είναι καθισμένος στην παράγκα του

Ο Τελωνερώνης ρωτάει τον τουρίστα αν έχει να δηλώσει κάτι

.....
.....

Στον πλανήτη Άρη

Τρεις κοσμοναύτες ξεκίνησαν από τρία διαφορετικά μέρη της γης, την Αμερική, τη Ρωσία και την Κίνα. Καθένας τους ήθελε να είναι ο πρώτος που θα πατούσε το πόδι του στον Άρη.

Κατέβηκαν από τα διαστημόπλοιά τους με τις κάσκες και τις διαστημικές στολές τους και αντίκρισαν ένα υπέροχο και συνταρακτικό τοπίο: το έδαφος χαραζόταν από μακριά αυλάκια με πράσινα σμαραγδένια νερά.

Είδαν παράξενα γαλάζια δέντρα με άγνωστα πουλιά που τα φτερά τους είχαν ένα πρωτόγνωρο χρώμα. Στον ορίζοντα, απλώνονταν κόκκινα βουνά που φωτίζονταν από παράξενες λάμπες.

Και ξαφνικά, μέσα από τα δέντρα, πρόβαλε ένας Αρειανός. Ήταν καταπράσινος, είχε δυο κεραίες αντί γι' αυτιά, προβοσκίδα και έξι μπράτσα. Τους κοίταξε και είπε: «ΓΚΡΡΡ!»

Αυτό στη γλώσσα του σήμαινε: «Μανούλα μου, τι τέρατα είναι αυτά;» Αλλά οι Γήινοι δεν το κατάλαβαν και νόμισαν ότι ήταν μια πολεμική κραυγή. Πλησίασαν τον Αρειανό και του άπλωσαν το χέρι. Κι όπως εκείνος είχε έξι χέρια, τους έκανε χειραψία με τα τρία, ενώ κουνούσε τα υπόλοιπα χαιρετώντας τους.

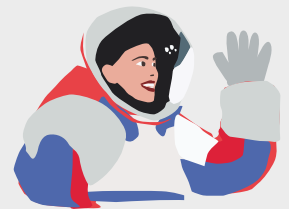
Ουμπέρτο Έκο, *Οι τρεις κοσμοναύτες*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα (προσαρμογή)

οι κοσμοναύτες: αστροναύτες

1. Διαβάζουμε ξανά προσεκτικά το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Ποιοι ήταν οι άνθρωποι που πήγαν στον Άρη;
- Τι ήθελαν και οι τρεις κοσμοναύτες;
- Πώς ήταν ο πλανήτης Άρης;
- Ποιον συνάντησαν; Ποιες ήταν οι αντιδράσεις τους;
- Καταλάβαιναν οι Κοσμοναύτες τι τους έλεγε ο Αρειανός;
- Τι μπορεί να συμβεί αν δύο άτομα δε μιλούν την ίδια γλώσσα;
- Τελικά τι συνέβη;

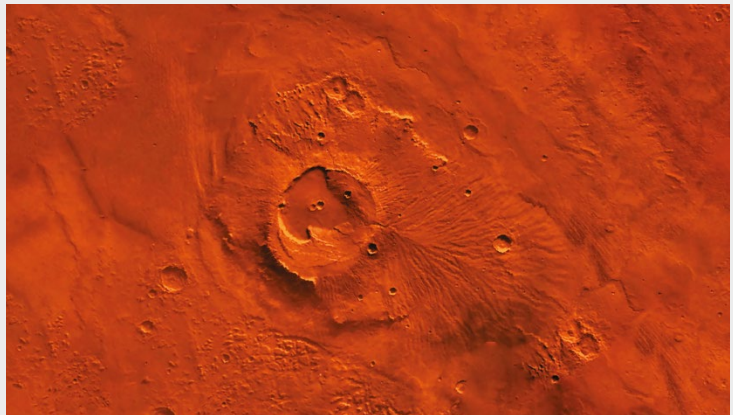

2. Φτιάχνουμε ομάδες των τεσσάρων παιδιών. Φανταζόμαστε έναν διάλογο ανάμεσα στους τρεις κοσμοναύτες και τον Αρειανό, τον γράφουμε και τον δραματοποιούμε.

3. Παρατηρούμε τις φωτογραφίες του πλανήτη Άρη από την Αμερικανική Διαστημική Υπηρεσία. Πώς φαίνεται σε αυτές ο Άρης; Μοιάζει με την περιγραφή που διαβάσαμε στο κείμενο 2;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Τώρα, στο τέλος της ενότητας, μπορώ:

			
να χρησιμοποιώ κατάλληλες λέξεις για να περιγράψω μια κατασκευή,			
να χρησιμοποιώ λέξεις για να δείξω το πολύ μικρό και το πολύ μεγάλο,			
να βάζω ερωτηματικό και θαυμαστικό εκεί που χρειάζεται,			
να γράφω προτάσεις βάζοντας τις λέξεις στη σωστή σειρά,			
να γράφω για κάτι που θα γίνεται στο μέλλον.			

5. Ταξίδι στα βιβλία, ταξίδια με βιβλία...

- ➔ Εντοπίζουμε τους συγγραφείς και την εικονογράφο.
- ➔ Τι μπορεί να σημαίνει ο τίτλος «Φίλοι πάνω κάτω»;
- ➔ Συζητάμε ποιο νομίζουμε ότι είναι το θέμα του βιβλίου.
- ➔ Πώς γνώρισαν οι ήρωες του βιβλίου τους γείτονές τους;
- ➔ Πώς μπορούμε εμείς να γνωρίσουμε άλλα παιδιά που μένουν στη γειτονιά μας;
- ➔ Ποιοι θα θέλαμε να μένουν πάνω κάτω από εμάς ή δίπλα μας; Το ζωγραφίζουμε.
- ➔ Ζωγραφίζουμε το δικό μας σπίτι και γράφουμε μέσα σε αυτό κάτι που μας αρέσει να κάνουμε. Κόβουμε το περίγραμμα του σπιτιού μας. Φτιάχνουμε ένα ομαδικό κολάζ με τα σπίτια όλων των παιδιών της τάξης.

Ταξίδι στα βιβλία, ταξίδια με βιβλία (7): προτάσεις για το νερό, τη φιλία και ταξίδια μακριά από τη Γη

Απόκριες Καθαρά Δευτέρα

Χαρταετοί στους ουρανούς

Κάθε Καθαρή Δευτέρα,
ανοιξιάτικε μου αέρα,
στα παιδιά μας λες «Εντάξει,
ο αετός σας θα πετάξει».

Φύσα, αγέρα λεβεντιά!
Παίξε αετό με τα παιδιά!
Φεύγει ο αετός ο ένας ψηλά
και στον άνεμο μιλά.

Φρρρ! ακολουθούν κι άλλοι
πιο μικροί και πιο μεγάλοι.
Ένας χάρτινος στρατός
ξάφνου κολυμπάει στο φως.

Του αέρα καλεσμένοι,
στα πολύχρωμα ντυμένοι,
παν σε ουράνιο καρναβάλι,
σκουλαρίκια, ουρά, κεφάλι.

Το τοπίο τρέμει τώρα.
Τρέμει η μέρα, τρέμει η ώρα.
Στη γαλάζια τη γαλήνη
μια επανάσταση έχει γίνει.

Φύσα, λεβεντιά μου αέρα!...
Κάθε Καθαρή Δευτέρα,
των παιδιών ψυχή και νους
χαρταετός στους ουρανούς.

Ρένα Καρθαίου, *Στα μονοπάτια του ήλιου*, εκδ. Πατάκη

«Στέγες
και αετοί»

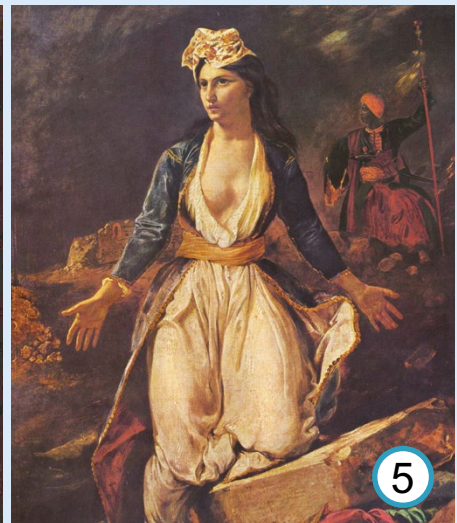
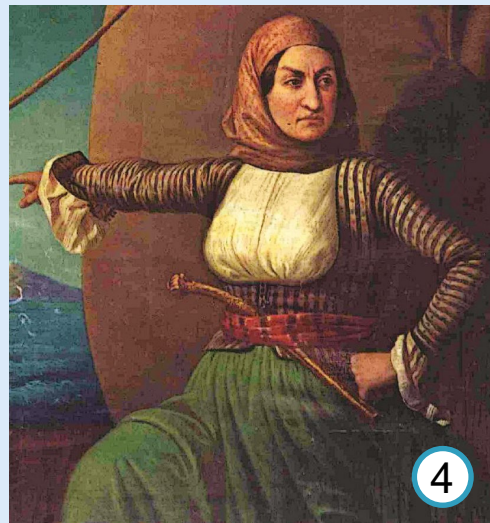

25 Μαρτίου 1821

«Ελευθερία ή Θάνατος»!

👁 Παρατηρούμε τις εικόνες και συζητάμε τη σχέση τους με το σύνθημα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 «Ελευθερία ή Θάνατος».

Αγωνιστές και αγωνίστριες για την Ελευθερία

- ① Θεόδωρος Βρυζάκης, «Πολεμική σκηνή»
- ② Λουντοβίκο Λιπαρίνι, «Ο θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη»
- ③ Νικολά Λουί Φρανσουά Γκος, «Η μάχη της Ακρόπολης»
- ④ Άγνωστος δημιουργός, «Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα»
- ⑤ Ευγένιος Ντελακρουά, «Η Ελλάδα στα ερείπια του Μεσολογγίου»

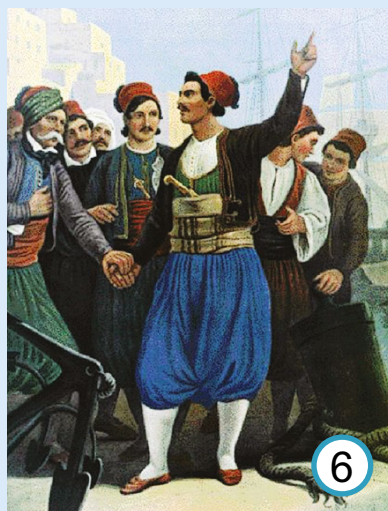
Η ελληνική
σημαία

Ο αγώνας στη θάλασσα

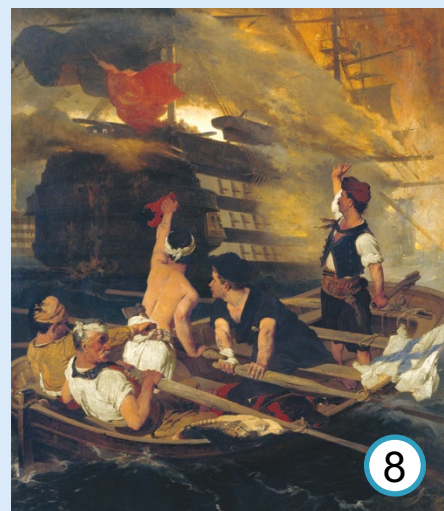
Όλα τα νησιά του Αιγαίου συμμετείχαν στον Αγώνα. Πολλά πλοία, κυρίως από την Ύδρα, τις Σπέτσες, τα Ψαρά και το Γαλαξίδι, μπήκαν στη μάχη της θάλασσας. Σπουδαίοι ήταν οι μπουρλοτιέρηδες που ανατίναζαν τα πλοία του εχθρού, όπως ο Κωνσταντίνος Κανάρης και ο Δημήτριος Παπανικολής.

6

7

8

Ναυμαχίες και μπουρλότα

- ⑥ Πέτερ φον Χες, «Ο Αντώνης Οικονόμου κηρύσσει την Επανάσταση στην Ύδρα»
- ⑦ Παναγιώτης Ζωγράφος - Στρατηγός Μακρυγιάννης, «Ναυμαχίαι γενικά των Ελλήνων»
- ⑧ Νικηφόρος Λύτρας, «Η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη»
- ⑨ Παναγιώτης Ζωγράφος - Στρατηγός Μακρυγιάννης, «Μάχη του Πειραιώς»

9

Παρατηρούμε την εικόνα και περιγράφουμε τι βλέπουμε.

Πάσχα!

Το Πάσχα και η Πασχαλίτσα

Το κοριτσάκι είδε την πασχαλίτσα κι άπλωσε το χέρι για να ανέβει πάνω του. Εκείνη δίστασε για μια στιγμή, μα, αφού ήταν πια παλιοί γνώριμοι, το αποφάσισε.

Αχ, μια πασχαλίτσα!

Ήταν το άλλο κοριτσάκι, το μεγαλύτερο, που μίλησε.

— Πασχαλίτσα; Γιατί τη λες έτσι; τη ρώτησε το πρώτο.

— Μα γιατί έρχεται τέτοιες μέρες και μας φέρνει με το πέταγμά της την Πασχαλιά. Η πασχαλίτσα πετώντας μας φανερώνει πως η γιορτή της Ανάστασης είναι κοντά. Γι' αυτό της λέμε εκείνο το τραγουδάκι:

*Πέτα, πέτα μαρουδίτσα, να πας στα χίλια πρόβατα,
να φέρεις γάλα και τυρί και κόκκινα παπούτσια...*

Πέτα, πέτα, πασχαλίτσα δηλαδή. Γιατί το Πάσχα μας τα φέρνει κι όλα αυτά. Τότε που πρασινίζουν τα λιβάδια και τα αρνάκια βγαίνουν για να βοσκήσουν το φρέσκο χορτάρι. Τότε που οι νονοί κάνουν δώρο παπούτσια στα βαφτιστήρια τους.

Να, σαν κι αυτά που φοράς σήμερα και συ, το πασχαλιάτικο δώρο της νονάς σου!

Ελένη Δικαίου, *Η μαρουδίτσα που έφερε την πασχαλιά!*, εκδ. Πατάκη

Η πασχαλίτσα

Πασχαλινά αβγά

Ενότητα 4

- Χατζηπιερής, Γ. 2008. «Ελεφαντάκι», στο *Ο τεμπέλης δράκος και άλλες ιστορίες*. Universal [ψηφιακός δίσκος]
- Ζαραμπούκα, Σ. 2015. *Ο κόσμος γεννιέται, οι Τιτάνες, ο Δίας και η οικογένειά του*. Αθήνα: Πατάκης
- Χαρίτος, Κ. 2022. *Για φαντάσου*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Ενότητα 5

- Μπεντόν, Μ. 1997. *Οι δεινόσαυροι. Μικρή Εγκυκλοπαίδεια Larousse*. Αθήνα: Άμμος
- «Πορτογαλία: Ο μεγαλύτερος δεινόσαυρος στην Ευρώπη βρέθηκε... στην πίσω αυλή ενός σπιτιού». *Η Καθημερινή*, 29/8/2022. <https://www.kathimerini.gr/world/562017919/portogalia-o-megalyteros-deinosayros-stin-eyropi-vrethike-stin-piso-ayli-enos-spitioy/>
- Πασχάλης, Σ. 2005. *Το ασημένιο ρομποτάκι με το κόκκινο φωτάκι*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Άλμπο, Φ. 2020. *Ναυτικό ημερολόγιο του πρώτου περίπλου του κόσμου*. Αθήνα: TSAKOS SHIPPING AND TRADING S.A.
- Σταθόπουλος, Δ. «Υπατία η Αλεξανδρινή». Ίδρυμα Ευγενίδου, 8/3/2022. <https://www.eef.edu.gr/el/arthra/ypatia-i-aleksandrini/>
- Αγγελίδου, Μ. 2015. *Τα μήλα των Εσπερίδων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ναυτικό και Ιστορικό Μουσείου Γαλαξειδίου. <https://galaxidi-museum.gr/>
- Χαΐδου, Ζ. και Κύρδη Κ. 1995. *Το βιβλίο της θάλασσας*. Πειραιάς: Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος.
- Καψάλης, Δ. 2003. «Καρυδότσουφλα», στο *Από λεπτότατη οδύνη*. Αθήνα: Άγρα.
- Πούλος, Κ. 2017. *Είμαι ο Ποσειδώνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σάιμπλε, Γ. 2021. *Μια φορά κι έναν καιρό ήταν και θα είναι*. Αθήνα: Μάρτης.

Ενότητα 6

- Λάγκερλεφ, Σ. 2020. *Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσον*. Αθήνα: Αδελφοί Βλάσση.
- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. «Γνωριμία με τον Ασπροπάρη». Παρουσίαση. https://files.ornithologiki.gr/docs/asproparis/pe/Gnorimia_me_ton_Aspropari.pdf
- Φωλιά, Βικιπαίδεια. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A6%CF%89%CE%BB%CE%B9%CE%AC>
- Μητσιάλη, Α. 2016. *Μπάλα μπαλαρίνα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Βάινερ, Τ. 2002. *Μικτή κόσμου*. Αθήνα: Νίκας.
- Διεθνής Ομοσπονδία Σεπάκ Τακράου, <https://sepaktakraw.one/>
- Σαραντάκος, Ν. «Κουβέντες για το αλάτι». *Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία*, 23/7/2012. <https://sarantakos.wordpress.com/2012/07/23/alati/>
- Δροσίνης, Γ. «Η θάλασσα και τα ποτάμια». Στο *Παιδικά παραμύθια*. Αθήνα: Ι. Ν. Σιδέρης. http://users.uoa.gr/~nektar/arts/poetry/gewrgios_drosinhs_poems.htm
- «Μια μπάλα για όλους». Ευρωπαϊκό Φόρουμ 2021. <https://europaforum2021.gr/el/mia-mpala-gia-oloys/>
- Καψάκης, Β. «Ο Ηλίας Μάστορας φτιάχνει μπάλες ποδοσφαίρου για τυφλά παιδιά». Lifo, 24/3/2018

Ενότητα 7

- Λοϊζου, Μ. 2009. *Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα*. Αθήνα: Πατάκη.
- Μπάρνχαμ, Κ. 2008. *Σώσε το νερό*. Αθήνα: Άγκυρα.
- Λούντβιχ, Τ. 2016. *Το αόρατο αγόρι*. Αθήνα: Λιβάνη.
- Ανθοπούλου, Σ.-Σ, Τ. Καρακίζα, Κ. Κύρδη & Ι. Ντίνου. 2023. *Ενεργώ ως πολίτης*. Αθήνα: Ίδρυμα Λαμπράκη.
- Έγχερς, Ντ. 2022. *Τι μπορεί να κάνει ένας πολίτης*. Αθήνα: Μέλισσα.
- Μπουλώτης, Χ. 2014. *Ο μικρός αρχιτέκτονας και η στρουθοκάμηλος Ρωξάνη*. Αθήνα: Μέλισσα.
- Καρατζόγλου, Σ. «Δύο Λαρισαίοι φτιάχνουν μαγικά σπίτια από...πηλό!» [ilarissa.gr, 5/11/2023.](https://ilarissa.gr/2023/11/05/dyo-larisaioi-ftiachnoun-magika-spitia-apopilo-foto/)
<https://ilarissa.gr/2023/11/05/dyo-larisaioi-ftiachnoun-magika-spitia-apopilo-foto/>
- Tavares, F. «*Could Future Homes on the Moon and Mars Be Made of Fungi?*» NASA, 14/1/2020. <https://www.nasa.gov/centers-and-facilities/ames/could-future-homes-on-the-moon-and-mars-be-made-of-fungi/>
- Χαραλάς, Κ. 2002. *Το μυστήριο της Ανομβρίδας*. Αθήνα: Κάστρω.
- Έκο, Ο. 2004. *Οι τρεις κοσμοναύτες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γιορτές και επέτειοι

- Καρθαίου, Ρ. 2009. *Στα μονοπάτια του ήλιου*. Αθήνα: Πατάκη.
- Δικαίου, Ε. 2008. *Η μαρουδίτσα που έφερε την πασχαλιά!* Αθήνα: Πατάκη.

ΕΙΚΟΝΕΣ / ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ενότητα 4

Σελίδα	Πηγή
24	Χαλικιά, Α. 2019. <i>Τα παπούτσια των άλλων</i> . Εικονογράφηση Φ. Τίτκου. Αθήνα: Ίκαρος. Εξώφυλλο.

Ενότητα 5

Σελίδα	Πηγή
30	Απολίθωμα, Shutterstock
31	«Μαθαίνω για τους δεινόσαυρους ... φτιάχνοντας κολάζ». 2017. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Βόλου. Αφίσα.
37	«Πορτραίτα ιστοφόρων 19ου και 20ου αιώνα». Ναυτικό και Ιστορικό Μουσείου Γαλαξειδίου. https://galaxidi-museum.gr/pinakes-istioforon/

- 38 Το πλοίο Khufu, μουσείο Giza Solar. Ovedc-Own work, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=63402392>
- 42 Μπαλάσκα, Α. 2022. *Αλφαβητάρι δεινοσαύρων*. Εικονογράφηση Stilos, Αθήνα: Ίκαρος. Εξώφυλλο.

Ενότητα 6

Σελίδα/ες	Πηγή
44	Σουλτς, Β. 2008. «Σέλμα Λάγκερλεφ, Νιλς Χόλγκερσον». Γερμανικά Ταχυδρομεία. Wikimedia Commons: Public domain. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:DPAG_2008_Selma_Lagerl%C3%B6f,_Nils_Holgersson.jpg#/media/File:DPAG_2008_Selma_Lagerl%C3%B6f,_Nils_Holgersson.jpg
46, 50, 51, 54	Shutterstock
61	Στεφανίδη, Φ. 2023. <i>Το κοτσύφι</i> . Εικονογράφηση Στεφανίδη, Φ. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο. Εξώφυλλο.

Ενότητα 7

Σελίδα	Πηγή
60, 72	Shutterstock
63	«Το νερό πηγή ζωής». ΕΥΔΑΠ. Αφίσα. «Θες νερό, κλείσε τη βρύση». ΕΥΔΑΠ. Αφίσα.
66	«Αποτυπώματα». 3ο Δημοτικό Σχολείο Σερρών. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ενεργώ ως πολίτης».
71	Κοντομάνος, Κ. Φυσική δόμηση, cob.gr
75	NASA, Public Domain.
76	Αγγέλου, Α. και Ε. Σίνη. 2019. <i>Φίλοι πάνω κάτω</i> . Εικονογράφηση Σ. Τουλιάτου, Αθήνα: Παπαδόπουλος. Εξώφυλλο.

Γιορτές και επέτειοι

Σελίδα	Πηγή
78	1. Βρυζάκης, Θ. «Δύο πολεμιστές», Εθνική Πινακοθήκη – Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου. SearchCulture.gr : Άδεια CC BY-NC-ND 4.0 GR. 2. Λιπαρίνι, Λ. «Ο θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη». Κοινό κτήμα. 3. Gosse, N. L. F. «Η μάχη της Ακρόπολης». Εθνική Πινακοθήκη – Μουσείου Αλεξάνδρου Σούτσου. SearchCulture.gr : Άδεια CC BY-NC-ND 4.0 GR. 4. Άγνωστος. «Προσωπογραφία της Λασκαρίνας Μπουμπουλίνας». Ιστορική & Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος. SearchCulture.gr : Άδεια CC BY 4.0. 5. Ντελακρούα, Ε. «Η Ελλάδα στα ερείπια του Μεσολογίου» Εθνική Πινακοθήκη – Μουσείου Αλεξάνδρου Σούτσου. SearchCulture.gr : Άδεια CC BY-NC-ND 4.0 GR.
79	6. Φον Χες, Π. «Ο Αντώνης Οικονόμου κηρύσσει την Επανάσταση στην Ύδρα». Wikimedia Commons – Κοινό κτήμα. 7. Ζωγράφος, Π. και Ι. Μακρυγιάννης, «Ναυμαχία γενικά των Ελλήνων». Κοινό κτήμα. 8. Λύτρας, Ν. «Η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη». Ίδρυμα Ευαγγέλου Αβέρωφ-Τοσίτσα. SearchCulture.gr : CC BY-NC 4.0. 9. Ζωγράφος, Π. και Ι. Μακρυγιάννης, «Μάχη του Πειραιώς». Κοινό κτήμα.

